

**DÜNYANIN
MERKEZİ
OLARAK
İSTANBUL**

SAYI 14

İKİNCİ!

ŞUBAT 2024
1445

Kat

Söyleşi

Dursun Gürlek

İstanbul Güzeller Şehridir

Hüseyin Akın

Nasirin Sun'i Teneffüsü,

Şairin Kalp Masajı

Hüsrev Çelik

Türk İslam Medeniyeti

Bir Kelime-i Tevhid

Medeniyetidir

Mehmet Mazak

Bütün Ülkelerden Daha Güzel

Soruşturma

İstanbul

Nedir? Ne Olmalıdır?

İSTANBUL'U AÇ,

GÜLZAR YAP

ALINYAZISI SAATI

Yeryüzüne ayı indir o bir şehir olsun
Yaklaştıkça büyüyen
Ayrıntıları setleri bahçeleri
Yumuşak çizgileriyle ortaya çıkan
İşte ben o şehri yaşadım yıllarca
İstanbul'da parça parça
Çeşmelerinde ayı yaşadım

SEZAI KARAKOÇ

İKİNCİ Kat

Bin Yıllık Büyülü Şehir

*“Bir gevher-i yekpâre iki bahr arasında
Hurşîd-i cihan-tâb ile tartılsa sezadır”*

İki deniz arasındaki eşsiz cevher İstanbul... Dünyaya ışık saçan güneşle kıyas edilse bile yarışıyor şair ve soruyor: “Altında mı üstünde midir cennet-i âlâ?”

Sizleri, tarih kokan sokakları, boğazının masmavi suları ve rengârenk insanları ile asırlara, medeniyetlere ev sahipliği yapmış İstanbul'a götürmekten büyük bir heyecan duyuyoruz. Zira İstanbul'u anlatabilmek okuyucuya bir şehri tanıtmaktan ziyade, onu büyülü bir serüvene davet etmek demektir. Sizler de bu sayımızda kâh İstanbul'u ve eşsiz güzelliklerine bürünmüş tarihi sokaklarını arşınlayacak, kâh günümüz modern yaşamının bütün bu güzelliklerle iç içe geçmiş olduğu eşsiz mozaikle baş başa kalacaksınız.

Adeta bir açık hava müzesi olan bu şehrin görkemli tarihini, muazzam mimarisini ve renkli kültürünü adım adım keşfedeceğiz. Sultanahmet Meydanı'ndan başlayarak Ayasofya'nın görkemine, Topkapı Sarayı'nın tarihine, Kapalıçarşı'nın gizemine uzanacak; Boğaziçi'nde vapur seyahati yaparak, tarihi köprüler arasında bir martının sırtına atlamışçasına yolculuk edeceğiz. Bu serüvenin içinde, Osmanlı İmparatorluğu'nun büyük hükümdarı Fâtihten Sultan Mehmed Han'ın zaferleriyle şekillenen tarihi bir atmosferi ve Osmanlı mimarisinin ustası

Mimar Sinan'ın estetik dokunuşlarını hissedeceksiniz. Fatih'in cesareti, azmi ve zekâsıyla alınmış toprakları üzerinde Sinan'ın ilmi, gözü ve gönlü ile ipe dizilmiş inciler gibi dizdiği camileri, köprüleri, sarayları göreceksiniz.

Bizlere gelince; bugün Türkiye Cumhuriyeti'nin kalbinin attığı en önemli şehirlerden olan İstanbulumuzun tüm gücümüzle, köklerine bağlı, geleceğin dünyasına yakışır bir şekilde maddi ve manevi inşasının görevimiz olduğuna inanıyoruz. Boğaziçi'nin kıyısındaki sokak lezzetlerinden, Kadıköy çarşılarının hareketliliğine; modern sanat galerilerinden, geleneksel el sanatlarına kadar İstanbul'un geçmişten geleceğe tüm zenginliklerini koruyup geliştirmeyi bizzat kendi ödevimiz biliyoruz. Zira genç Cumhuriyetimizin kadim şehri İstanbul tarihi ile biz gençlerin geçmişin izlerine dokunmasını, dinamizmi ile yarınlara ufuk çizgisini seyretmesini aynı anda mümkün kılması ile eşsizdir. Bu yolculuk bizimidir, bizimle can bulmaya devam edecektir. Dememiz o ki; O manayı bulacağız, ille de İstanbul'da bulacağız.

Eyyüp Kadir İnan

İKİNCİ Kat

Aylık Gençlik Dergisi
Yayın Süreli
Sayı 14 - Şubat 2024
ISSN: 2822-4868

Adalet ve Kalkınma Partisi
Adına İmtiyaz Sahibi
Hamza Dağ

Genel Yayın Yönetmeni
Coşkun Keklik

Sorumlu Yazı İşleri
Müdürü
Afra Nur Kayabaşı

Editör
Abdulkadir Ünal

Yayın Kurulu
Selman Özboyacı
Emre Cemil Ayvalı
Yasin Bölükbaşı
Ömer Arvas
Yunus Çolak
Ezgi Nur Aydemir

Tasarım
Şeyda Nur Yıldırım

İdare Adresi
AK Parti Genel Merkezi,
Söğütözü Caddesi No: 6,
Çankaya/ANKARA

Baskı
Semih Ofset
Matbaacılık Ltd. Şti.
Zübeyde Hanım Mah.
628. Sok. No: 26 İskitler/
Altındağ/Ankara
Sertifika No: 40581

TÜRK İSLAM MEDENİYETİ BİR KELİME-İ TEVHİD MEDENİYETİDİR

● A. HÜSREV ÇELİK

Anadolu'nun muhtelif mekanlarında, muhtelif zamanlardan beri var olan Türk kültür, tarih ve medeniyetine ilişkin sayamayacağımız kadar yüzlerce eser Türk İslam Medeniyeti'nin ürünüdür.

En sonda ifade edilecek hususu bazen en başta dile getirerek başlamak gerekiyor. Zira bazen ifadenin sonu ile başının aynı olması bir zaruret iktiza ediyor.

Merhum mütefekkir Ergun Göze, Türk ve İslam arasındaki ilişkiyi “Müslüman Türk; bu bir karışım, bu bir birleşim, bu bir sentez değildir. Bu bir eriyik’tir. Hiçbir kimyanın silemeyeceği bir eriyik.. Bir aşk eriyiği... Türk, İslam’ın içinde erimiştir. Çözülmez, bozulmaz, bereketi bitmez bir “eriyik...” şeklinde tarif eder ve devam eder “Türk, İslam aşkı ile erimiştir. Dünya medeniyet tarihi, bu aşkın kahramanlık, fedakarlık, şiir ve zafer dolu destanıdır.. Türk, bu aşk

ile kendi adını bile unutmuştur. O kadar sevgilisi olmuştur ki...” şeklinde tarif eder. Yine benzer şekilde merhum mütefekkir, şeyhülmuhtarın Ahmet Kabaklı da “İslâmiyet ve Türklük tarihinde benzerine az rastlanır bir terkiptir” der.

Cumhurbaşkanlığı Kültür ve Sanat Büyük Ödülleri kapsamında 2022 yılı edebiyat ödülü sahibi şair Yavuz Bülent Bakiler, 1976 yılına ilişkin hatıralarını anlattığı Üsküp’ten Kosova’ya adlı eserinde Balkan şehirlerinin, birbirinden ayrılmaz şekilde ne kadar Müslüman ve ne kadar Türk olduğunu anlatır. Üsküp’teki 500 yıllık evlad-ı fatihan mezarlığındaki

Türk İslam eserleri mahiyetleriyle, ifa ettikleri fonksiyonlarıyla, kitabeleriyle, bizatihi varlıklarıyla Kelime-i Tevhid medeniyetinin birer ayrılmaz, sarsılmaz ve yıkılmaz unsurlarıdır.

mezar taşlarının “...sessiz bir çığlık halinde bizi inkâr edemezsiniz! Bizi inkâr edemezsiniz!” manasını ifade ettiğini dile getirir. Bu ayrılmazlığı merhum Cemil Meriç “Bütün Kur’an’ları yaksak, bütün camileri yıksak, Avrupalının gözünde Osmanlıyı; Osmanlı, yani İslam...” olarak özetler.

Merhum Prof. Dr. Osman Turan Türk ve Müslüman ilişkisini anlatırken, “Bin yıl zarfında tarih, edebiyat, dil, sanat, kültür, ahlak, anane, folklorumuz öyle bir İslam hamuru ile yoğrulmuştur ki Türkleri ondan mahrum etmeğe uğraşmak hem beyhudedir, hem de bu milleti yıkmak ve ona hiyanet etmektir...” der ve sonra bir lüzumun ifadesi olarak şöyle devam eder: “Hiç sakınmadan kalbimiz Kabe’dedir tabirini kullanabiliriz...Türk milleti Müslümandır ve Müslüman kalacaktır düsturunu tekrarlamak lüzumunu ilan ediyor...” sözleriyle ilan eder. Osman Turan gibi merhum Nurettin Topçu da bin yıllık bir serüvene dikkati çeker; “Tarih, kendisiyle bize intikal eden bütün hadiseleriyle, her birimizin bin yıllık ömrünü, bin yıllık yaşamını hatırlatmak suretiyle her

birimizi bir milletin ferdi yapmıştır” ifadelerinden sonra Malazgirt der, Hayber’i anar, Nizamülmülk’ten Yıldırım’dan, Yavuz’dan bahseder, Topçu’nun Türk kültürü tarifinde “Hazret-i Ebubekir gibi Allah’a teslimiyet sevgisi, Hazret-i Ömer gibi mesuliyet ihtirasi yaşatan hükümdarlar, veliler, halk sınıfları ve devlet adamları vardır. Tarihin bütün kültürüyle meydana gelmiş bulunan kültürümüz bizim gerçek ruhumuzdur.” yer alır. Topçu’nun ruhumuz olarak tavsif etmekle hayat memat derecesi atfettiği, birbirinden ayrılmazlığını kabul ettiği varlık için Üstad Necip Fazıl “Türk vecd ve aşkını İslam’dan aldıktan sonra dünyanın hakkını verdi, ahiretin hakkıyla beraber...” diyerek aşk ve vecd davasında yeni bir çıkır açtığını belirtir.

Kabaca bin yıllık tarih, bin yıllık ruh, bin yıllık vecd, bin yıllık aşk, bin yıllık eriyik, bin yıllık kahramanlık, bin yıllık fedakarlık, bin yıllık şiir, bin yıllık zafer, bin yıllık kültür, bin yıllık Malazgirt, bin yıllık edebiyat; Kelime-i Tevhid üzerine inşa edilmiş bin yıllık hakikat ve medeniyet orada olduğu gibi dururken; bir Türk

şehrinde, elinde Kelime-i Tevhid bayrağı bulunan bir Türk'e "Sen Türk değil misin?" diyerek Türklüğünü sorgulamak, dahası bunu da Türklük adına yaptığını iddia etmek, bu davranışı sahiplenerek bunun üzerinden bir politik atmosfer inşa etmeye çalışmak, cehalet olarak dahi ifade edilemeyecek kadar vahamettir.

Bundan kabaca 1000 yıl önce 1017'de dünyaya gelen Yusuf Has Hacip ya da diğer bir ifadeyle Balasagunlu Yusuf tarafından kaleme alınmış olan ilk Türk İslam siyasetname ve mesnevilerinden Kutadgu Bilig'in ilk bölümü olan "Yüce Allah'ın Övgüsünü Söyler" bölümünün ilk beytinin ilk mısraı "Bir olan Allah adıyla söze başladım (bayat atı birle sözüg başladım)" ile başlar ve devam eder "Ey bir Allah, yoktur ortağın" İslamiyet'in Türkler tarafından kabulünden sonra ortaya çıkan ilk yazılı eser olan Kutadgu Bilig'in ilk cümlesi Allah'tan başka ilah olmadığını ilan eden Kelime-i Tevhid'e olan imanın bir ilanıdır. Türk'ün bin yıllık yolculuğu Kelime-i Tevhid ile başlar.

Bundan kabaca 1000 yıl önce Sultan Alparslan Malazgirt'te "Ey Allah'ım, Sana müvekkil oldum ve bu cihatla Sana yaklaştım, Senin katında secdeye kapanıyor ve yalvarıyorum..." diyerek başlar duasına, Sultan Alparslan'ın duası Allah'tan başka ilah olmadığını ilan eden Kelime-i Tevhid'e olan imanın bir tezahürüdür. Türk'ün bin yıllık Anadolu hayatı

Kelime-i Tevhid ile başlar.

Kubbetü'l-İslâm" (İslâm'ın Kubbesi), Türklüğün mührü, tapusu ve Türk tarihinin kapısı olarak nitelendirilen Ahlat Kabristanlığındaki mezar taşlarında Ayet-el Kürsi ve Esmâ-ül Hüsnâ yer alır. Mezarların şahideleri Kelime-i Tevhid'e şahitlik eder. 210 dönüm arazi üzerinde, 6000'den fazla kabir bulunan bu Selçuklu Türk mezarlığıyla 1100'ler 1200'ler, 1300'lerden beri Anadolu'da hayat kadar memat da Kelime-i Tevhid-i ilan eder. Yalnızca Ahlat'taki kabristan değil, bugün bir caddesinde Kelime-i Tevhid'in Türklükle ilişkisinin bilinmediğine ya da bilinmezden gelindiğine, sorgulandığına şahit olduğumuz İstanbul'dan, Anadolu'nun herhangi bir ücra köşesinde yer alan Osmanlı döneminden kalma küçük bir caminin haziresindeki kabir taşlarına kadar baştan başa bütün Anadolu aynı manayı ifade ve ilan eder.

Sivas Daruşşifası (1217), Sivas Gök Medrese (1271), Sivas Çifte Minareli Medrese (1271), Konya Alaaddin Camii (1220), Erzurum Çifte Minareli Medrese (1265), Denizli Ak Han (1253), Çardak Han (1230), Antalya İncir Han (1238), Isparta Cami-i Kebir (1281), Kastamonu Yılanlı Camii ve Külliyesi (1273), Aksaray Ağzıkara Han (1240), Isparta Dündar Bey Medresesi (1302), Kastamonu Nasrullah Camii (1506), Sultanahmet Camisi (1609) gibi Anadolu'nun

doğusundan batısına, kuzeyinden güneyine muhtelif mekanlarında, muhtelif zamanlardan beri var olan Türk kültür, tarih ve medeniyetine ilişkin sayamayacağımız kadar yüzlerce eser Türk İslam Medeniyeti'nin ürünüdür. Bu eserler yüzlerce yıl boyunca mahiyetleriyle, ifa ettikleri fonksiyonlarıyla, kitabeleriyle, bizatihi varlıklarıyla Kelime-i Tevhid medeniyetinin birer ayrılmaz, sarsılmaz ve yıkılmaz unsurlarıdır.

Bugün durup halihazırdaki etrafımıza baktığımızda gördüğümüz, bugün durup günümüzden geriye doğru baktığımızda bildiğimiz, zihnimizdeki varlığıyla ne anlama geldiğini idrak ettiğimiz, bütün bu saydıklarımız ve sayamadıklarımız, bin yıldır var olan daha nice eserler ve isimler olmasaydı... Yani Balasagunlu Yusuf Kutadgu Bilig'i yazmasaydı, Ahlat diye bir yer olmasaydı, Nizamülmülk Nizamiye Medreselerini kurmasaydı, Gazali bu medreselerde baş müderris olmasaydı, Alparslan yaşamamış olsaydı, tarihten Melikşah diye biri geçmemiş olsaydı, Baybars Anadolu'ya sefer düzenlemeseydi, Sultan Fatih atını denize sürmeseydi, Çifte Minareli Medrese inşa edilmeseydi, Sultan Ahmet Camii orada durmasaydı,

... ya da bütün bunlar var oldukları halde varlıklarına bigane kalsaydık, Necip Fazıl'ın ifade ettiği vecd ve aşkımızı kaybetseydik, Topçu'nun

belirttiği ruhumuza tutunmuyor olsaydık, Osman Turan'ın tavsif ettiği bir milletin ferdi olma hususiyetimizi yitirmiş olsaydık, Bakiler'in dikkatimizi çektiği evlad-ı fatihan mezarlarının sessiz çılgınlığını inkar etseydik, Kabaklı'nın terkiibini terk etseydik, Göze'nin eriyiğinden buharlaşsaydık ve başkalaşsaydık... yani Kelime-i Tevhid ibaresini gördüğümüzde Kelime-i Tevhid olduğunu anlayamayacak, okuyamayacak, tanıyamayacak halde olsaydık... işte o zaman bütün bunlar olmadan tahayyül ve tasavvur edilen "Sen Türk değil misin?" sorusuna bir anlam verebilirdik. Böyle bir hal muhaldir. Muhal olan böyle bir halin nasıl olduğu, olacağı, olabileceği gerçeklerin ve idraklerin ötesindedir.

Bin yıllık Türk İslam Medeniyeti'nin yani Kelime-i Tevhid Medeniyeti'nin unsurlarını görmeyerek, görmezden gelerek, göz ardı ederek, bilmeyerek, bilmiyor görünerek ya da inkâr ederek, "özünden" kopmuş muhayyel ve muhal bir Türklük tasavvurunun "muzaffer" olacağı "ümidiyle" bir şey inşa etmeye çalışmak, Osman Turan'ın ifadesiyle beyhude bir uğraştır.

Bu beyhude uğraş içinde olanlara, bin yıllık tarih, kültür ve medeniyete istinad ederek, mukabil şu soruyu yöneltmek icap etmektedir:

"Sen Türk değil misin?"

ULUSLARARASI ÇOCUK İSTİSMARI: EPSTEIN DAVASI

Hele savunmasız çocuklara yönelik tecavüz, failini şeytandan bile daha alçak, insanlık dışı bir mahluk haline indirir...

SİBEL ERASLAN

2003'te ABD'nin Irak'ı işgali sonrasında, ölüsüne de dirisine de rastlanılmayan ve akrabaları tarafından aranan tam 8000 kişi kayıptı. Uluslararası Af Örgütü'nün raporuna göre kayıpların 4000'i kadın ve çocuklardan oluşuyordu... Bu kayıplar hâlâ bulunamadı... O günlerde fark etmeye başladığımız uluslararası kötülük çeteleri; ülkeleri zaten tarumar olmuş, en olmadık işkencelere maruz kalmış bu garip insanları, farklı amaçlarla suistimal edip köleleştiriyordu.

Epstein Davası ile birlikte, küçüklere yönelik taciz ve tecavüzün turizm sektörü haline dönüşmesi hadisesini konuşuyor bugünlerde tüm dünya... Tecavüz korkunç bir suçtur. Hele savunmasız çocuklara yönelik olarak işlendiği zaman, failini şeytandan bile daha alçak, insanlık dışı bir mahluk haline indirir...

Uluslararası insan ticareti (human trafficking) suçunun kapsamında öyle karanlık dosyalar var ki... Yüzlerce kayıp çocuk ve kayıp kadının akıbetinin

bu kirli çarkla irtibatlı olabileceğini bir an için bile düşünmek, insanın beynini yakıyor.

En küçüğü 14 olmak üzere 18 yaş altındaki yüzlerce kız çocuğuna cinsel istismarda bulunmak ve fuhuş ağı oluşturmak suçlamasıyla yargılanan Jeffrey Epstein, tutuklu bulunduğu New York Manhattan Metropolitan Merkez Hapishanesi'ndeki hücresinde 10 Ağustos 2019'da ölü bulunmuştu. Bu haberden sonra kamuoyundan saklı olarak sürdürülen yargılama safahatı, kısmen halkla paylaşılmaya başlandı.

İstismara uğrayan küçük kızların avukatı, Epstein'in özel pilotu olan, manken Nadia Marcinkova'yı sorgulamada ciddi şekilde sıkıştırmış ve bunu takiben Marcinkova geçen hafta içinde gözden kaybolmuştu. Epstein, bu mankeni 14 yaşlarındayken keşfetmiş ve çevresine "köle"si olarak takdim etmiş, yıllar içinde özel pilotu olarak meşhur adasına, hatırı sayılır insanları taşıma görevini vermiş... Çocuk taciz ve tecavüzünü uluslararası bir turizm ağı

İnsan tacirlerinin birincil hedefini ise göç yollarında korumasız durumda olan kadın ve çocuklar oluşturuyor.

kılıfıyla sunan Epstein çetesi, sorgudaki ifadelere bakılırsa, Asyalı çocukları da istismar etmiş. Hatta sorgu kayıtlarında Türkiye'nin de adı geçiyor... Mağdur avukatlarının ciddi şüpheleri insanın kanını donduracak nitelikte, manken kadına Türkiye'den çocuk olup olmadığını soruyor... Bunu okuyunca dehşetim daha da arttı...

2022'deki bir başka raporu okurken çok büyük bir şeyle karşı karşıya olduğumuzu fark ettim. Uluslararası Göç Örgütü, Uluslararası Çalışma Örgütü ile Birleşmiş Milletler'in birlikte yaptığı bu araştırmaya göre: Dünya genelinde 40,3 milyon kişi insan ticareti mağduruymuş ve her 4 kurbandan birisi ne yazık ki çocukmuş... Mağdurların 24,9 milyonu ağır ve insanlık dışı koşullarda zorla çalıştırılmış, 15,4 milyonu zorla satılarak evlendiriliyor, 4,8 milyonu ise cinsel sömürüye maruz bırakılmış.

Uluslararası Çalışma Örgütü'nün tahminlerine göre; küresel insan ticareti geliri yıllık 150 milyar dolar civarında ve büyük bir yeraltı dünyası şeklinde işliyor... Uyuşturucudan sonra en büyük yasadışı para trafiği insan ticaretinde etkin...

İnsan ticareti dünyada en hızlı büyüyen yasa dışı endüstrilerden başında geliyor. Köleleştirilen bu insanlar kimya mafyasının elinde kobay olabiliyor veya Epstein örneğinde olduğu gibi seks kölesi haline getiriliyor ya da organ mafyasının eline düşüyor.

Savaşlar, iç çatışmalar, yoksulluk, eşitsizlik, adaletsizlik, kıtlık, kuraklık gibi değişiklikler ama en çok da daha iyi ve insanca bir yaşama ulaşma amacıyla

yapılan kitlesel göçlerin doğurduğu mağduriyet, bu durumdan faydalanmaya çalışan kötü amaçlı kişiler için, gerekli zemini oluşturuyor. Ülkelerinden ayrılmak zorunda kalan kadın ve çocuklar ise en ciddi risk grupları arasında yer alıyor.

Küresel ve bölgesel düzensiz göç, insan ticaretinde önemli faktörlerin başında geliyor. İnsan tacirlerinin birincil hedefini ise göç yollarında korumasız durumda olan kadın ve çocuklar oluşturuyor. Suriye İç Savaşı ile başlayan süreçte özellikle Avrupa'ya gitmek isteyen göçmenler en fazla insan ticaretine maruz kalan mağdurlar arasında yer aldı. Mağdurlar, uluslararası sınırları geçerken organize suç örgütlerinin kurbanı olabiliyor.

Geçen yıl Almanya'da 2000 mülteci çocuğun kayıp olduğunu ruhumuzu titreyerek okumuştuk. Nerede o çocuklar? Kimse bilmiyor. Üstelik bu sadece polisin verdiği rakam, Almanya'daki esas kayıp mülteci sayısının 9000'i aştığını söyleyen avukatlar ve sivil gruplar var...

İnsan ticaretiyle ilgili 188 ülkenin değerlendirildiği BM raporunda, mağduriyetler açısından en kötü kademe olarak nitelendirilen kısımda, Afganistan, Cezayir, Myanmar, Çin, Komorlar, Küba, Eritre, İran, Nikaragua, Kuzey Kore, Rusya, Güney Sudan, Suriye, Türkmenistan ve Venezuela bulunuyor.

İnsan ticareti, insanlığa karşı açılmış bir savaştır... Doğan her çocuğu minnetle karşılayıp, bağrına basamayan dünyanın kıyamet vakti gelmiştir...

NASİRİN SUN'İ TENEFFÜSÜ, ŞAİRİN KALP MASAJI

Şair ve yazar, konuşmanın üstüne çıkabilmiş ötesine geçebilmiş iki insan. Dilin kalabalıkta kayıplara karışan sözcüklerini bulup yeniden hayata katarlar. Cümlelerin kaybolan sözcüklerini geriye kazanarak hayat bulması bir suni teneffüs değildir elbette. Şair bu kelimelere hayat öpücüğü kondurmaz, kalp masajı yapar.

Yazar olmak ile şair olmak arasındaki farkı okuyan toplum olarak pek yerli yerine oturabildiğimizi söylemek güç. Aslına bakarsanız her ne kadar her yazar şair olmasa da şiirle yazı vasıtasıyla irtibat kuran her şair yazardır. Şifahi anlamda şiirin söylenen bir şey olduğu gerçeğinden yola çıkarak yazının şiirin ve de şairliğin tek yüklenicisi olmadığını söyleyebiliriz elbette. Bu anlamda şiirin ümmilikle de irtibatı vardır.

Şair söyler, müellif yazar. Müellifin yazarlığı telif ile ilgili bir mukarenetin neticesidir. Bir başka deyişle, müellif kalple kafayı birbirine yaklaştırdığı gibi kaleme alanla okuyanı birbirleriyle müşterek bir anlamda uzlaştırıp trajik manada akraba kılar.

Yazı bilim ve kültürün taşıyıcısıdır. Şiir duyuşsal kalıcılık ve vicdani hassasiyetin kültürleşmesini sağlaması açısından apayrı bir önemi haizdir. Millet olarak bizi ağlatan, güldüren, kaygılandırıran ve harekete geçiren şeyler şiirsel müktesebatımıza kadar kodlanmıştır.

Müslüman Türk milletinin kadim konuşma biçimi şiidir desek abartmış sayılmayız kanısındayım. Ninnilerimiz masallarımız, bilmecelerimiz ve türkülerimizden fıkıh kaidelerimize kadar manzum söyleyiş ve kavrayış biçimimiz düz yazı eksenli verili dile galebe çalmıştır.

1 Kasım 1958 yılında aramızdan ayrılan Beyatlı'nın İstanbul Fetih Cemiyeti yayınları tarafından yayımlanan "Edebiyata Dair" kitabından "Resimsizlik ve Nesirsizlik" başlıklı yazısını hatırlayalım.

Bu eksikliği şu cümle ile ifade ediyordu: “Resimsizlik ve nesirsizlik” (Bu iki fecî noksanımız olmasaydı bizim milliyetimiz bugün olduğundan yüz kat daha kuvvetli olurdu...”

Yahya Kemal yazısının devamında nesrimizin resmimize göre önde olduğunun altını çizerken aynı zamanda üç kusuru da bünyesinde barındırdığını söyler: “Çok az yazı yazmışız, çok kötü yazı yazmışız, çok kısa yazı yazmışız.”

Yahya Kemal’in nesirde gördüğü tutukluğun bugüne yansıyan karşılığı nedir?

Manzum yaşadığımızı kimse iddia edemez herhalde. Düzyazının düz yaşantılarla üslubunu yitirdiğini de söyleyebiliriz. Nesirsizliğin bugüne yansıyan tarafı özellikle gençlerimizde kendini ifade edebilme yetersizliğiyle açığa çıkmaktadır. Nesir dilinin edebi gücü günlük konuşma diline yansımamaktadır.

Yuhanna İncili’nin ilk cümlesi “Önce söz vardı” şeklindedir. Bu ifade sözün henüz yazıya geçmemiş ve dile gelmemiş halidir. Modern zamanlara intikal eden “Söz uçar yazı kalır” atalar sözü ise sözün kayıt altına alınmamışlığı ile ilgili bir gerçeğe işaret ediyor. Söz havada kaldığı sürece tesirini yitirirken kültürün konusu olmaktan da uzaklaşır. Söylenceler, masallar, atasözleri ve türküler gibi asırlara meydan okumuş mukavemetli şifahi kültür unsurları bunun dışındadır elbette.

Günümüz yazarı sadece yazma konusunda değil aynı zamanda konuşmada da belli bir seviye tutturmuş kişidir. Konuşabildiğini yazmaya muktedir olduğu için yazarlığı tescillenmiştir.

Çağdaş dünyada şair olmaya gelince, bu çağcıl travmaların ortasından geçmiş birinin yaşadıklarını anlatmaya kafa dili ile güç yetirememesinin bir neticesidir. Şairler sadece şiirlerinde düzgün konuşurlar dersek haksızlık yapmayız sanırım.

Yazmakla şiir yazmak arasında genelden özele bir mahiyet farkı vardır. Şiirin zamanı mahsus bir zaman iken şiir dışı yazmaların zamanı umumi bir zamandır.

Sükût üzerine de bir çift sözümüz olmalı elbette. Sükût sessizlikten farklı olarak durağan ve donuk bir kıvıltısızlığın adıdır. Sessizlik ise sükutun hareketli ve süregelen, mesafe kat etmiş haline isim olmaya daha bir muvafaktır.

Müslüman
Türk
Milletinin
kadim
konuşma
biçimi
şiirdir.

● PEREN BİRSAYGILI MUT

İSTANBUL'UN FİLİSTİNLİ DİRENİŞÇİLERİ

Abdülkadir ismindeki Filistinli genç, 1932 senesinde Kahire Amerikan Üniversitesi'nde düzenlenen mezuniyet töreninde yaptığı konuşmayla bir anda herkesi şaşkına çevirmişti. Abdülkadir Kahire'de okurken, bir yandan şehirdeki gazeteleri ve edebiyat dergilerini ziyaret ederdi. İçlerinde en çok görüştüğü Şura Gazetesi'nin sahibi Muhammed Ali et-Tâhîr'di. Usta gazeteci Muhammed Ali et-Tâhîr bu gözükara genç adamı çok sevmiş, hatta gazetesinde onun sömürgecilik karşıtı yazılarını yayınlamaya başlamıştı. O günkü mezuniyet töreninde de herkesin içinde ayağa kalkarak bir anda konuşmaya başlamış ve okulu sömürgecilerin bölgedeki planlarına aracılık etmekle suçlamıştı. Yaptığı bu konuşmanın bedeli, Mısır'dan derhal sınır dışı edilmek olacaktı. Mısır'dan böyle kovulduktan sonra Kudüs'e geri dönerek, Filistin'deki İngiliz karşıtı isyana katılacaktı. Ve o genç, birkaç sene sonra Filistin direnişinin en büyük kumandanlarından birisi olacak Abdülkadir el-Hüseyni'ydî. Doğum yeri ise İstanbul'du.

2. Meşrutiyet'in ilan edildiği 1908 senesinde İstanbul'da doğmuştu. Babası dönemin önemli aydınlarından ve ileride Kudüs Belediye Başkanlığı da yapacak olan Musa Kazım el-Hüseyni'ydî. Musa Kazım Paşa, İstanbul'da Mekteb-i Mülkiye'yi bitirmişti ve oğlu Abdülkadir de ailenin İstanbul'da bulunduğu bir

sırada burada doğmuştu. Abdülkadir'in bütün çocukluğu İstanbul'da geçmişti ve daima güzel hatırlardı o zamanları. Ancak şimdi öylesine geride kalmıştı ki o günler. Aile Kudüs'e döndükten kısa bir süre sonra İngiliz işgali başlamıştı ve tam bir Osmanlı olan babası da manda yetkilileri tarafından en çok baskı gören isimlerin başında geliyordu. İngilizler ilk iş olarak, o sırada Kudüs Belediye Başkanı olan Musa Kazım el-Hüseyni'yi görevden almışlardı.

Bütün bu yaşananları görerek büyüyen Abdülkadir, Mısır'dan kovulup Kudüs'e ailesinin yanına döndükten 2 sene sonra babasını kaybedecekti. 1933'ün ilk aylarında, manda hükümetine karşı yeni bir mücadele programı kabul edilmişti. Babası Musa Kazım el-Hüseyni'nin başkanlığını yaptığı komite birkaç ay sonra bu kez de genel grev çağrısı yapmış ve Kudüs, Yafa, Nablus gibi şehirlerde peş peşe gösteriler düzenlenmesine karar vermişlerdi. Önce Kudüs'te olaylı bir gösteri düzenlendi. Ardından 1933 senesinin 27 Ekim sabahı, Yafa'da toplanmaya başlayan protestocular birkaç saat içerisinde 50.000 kişilik muazzam bir kalabalığa ulaştı. Ancak İngiliz manda hükümeti tarafından alınan kararlar kesindi, Filistinli Arapların her türlü gösteri hakları ellerinden alınmıştı. Ve orada tarihlerinin en alçakça suçlarından birini işleyeceklerdi.

**İstanbul'un
fethinden bu
yana İstanbul,
İstanbul'dan çok
daha büyük oldu
daima. Umudun
adı oldu, haysiyetin
adı oldu.**

İngiliz askerlerin ilk yaptığı, kalabalığın üzerine rastgele ateş açmaktı. Bir yandan, halkın arasına karışarak, ellerinde coplarla önlerine çıkan herkese büyük bir hırsla vuruyorlardı ki, bu şiddetten nasibini alanlardan ikisi de, Abdülkadir ve babası Musa Kazım el-Hüseyni'ydi. Abdülkadir kurşunların hedefi olarak kolundan yaralanmış, o sırada 80 yaşında olan ve ayakta durmakta zorlanan Musa Kazım el-Hüseyni ise, 5-6 asker tarafından acımasızca dövülmüştü. Bu korkunç manzaraya, yani Filistin halkının en önemli liderlerinden birisinin askerler tarafından dövüldüğüne şahit olanlar deliye dönmüştü. Büyük bir kalabalık halinde İngiliz askerlere saldırarak onu kurtardılar. Ancak bir zamanlar İstanbul'daki Mek-teb-i Mülkiye'nin en başarılı öğrencilerinden birisi olan Musa Kazım el-Hüseyni öyle ölümcül darbeler almıştı ki, bir süre hasta yattıktan sonra vatani Filistin'de, vatani Filistin için oğlu Abdülkadir'in gözü önünde şehit oldu.

Abdülkadir ise babasının şehadetinin ardından büyük bir mücadeleye girişecek, Filistin direnişinin en önemli kumandanlarından birisi olacak, kurduğu gerilla birlikleri ile İngiliz askerlerine ve Siyonist çetelere kök söktürecek ve 1948 senesinde girdiği bir çatışmada babası gibi şehit olacaktı. Baba oğlun birlikte geçirdikleri en tasasız günler, Meşrutiyet'in ilk yıllarında İstanbul'da geçirdikleri günler olmuştur.

Filistin direnişin bir diğer büyük komutanı Fevzi el-Kavukçu da tıpkı onlar gibi en güzel zamanlarını imparatorluğun başkenti İstanbul'da geçirmişti. Lübnan doğumlu olan Fevzi el-Kavukçu, askeri eğitimini İstanbul'da almış ve I. Dünya Savaşı'nda subay olarak Osmanlı ordusunda yer almış, özellikle Irak ve Filistin cephelerinde önemli başarılar elde etmişti. İngiliz ve Fransızların kendisini yanlarına çekme çabalarına kanmayarak, son ana kadar Osmanlı'ya bağlı kalan Fevzi el-Kavukçu, İstanbul'da aldığı eğitim sayesinde ve Ürdün, Suriye ve Lübnan'dan topladığı gönüllü askerlerle 1936-1939 seneleri arasında gerçekleşen Büyük Filistin İsyanı'nda İngilizlere karşı çete savaşının sembollerinden olacaktı.

İstanbul'a yolu düşen bir diğer önemli isim ise Filistin Ulusal Hareketi'nin kurucularından Muhammed İzzet Derzeze'ydi. İngilizler ve Fransızlar tarafından hakkında idam kararı verilen Derzeze, 1940 senesinin ilk aylarında Türkiye'ye gelerek, önce Bursa'da ardından da İstanbul'da yaşayacaktı. 5 sene boyunca Türkiye'de yaşayan Derzeze'nin İstanbul'da kaldığı dönem boyunca Taksim'de kiraladığı küçük apartman dairesi, pek çok önemli misafiri de ağırla-

yacaktı. Bunlardan birisi de Filistin direnişinin kültürel anlamdaki en önemli isimlerinden birisi olan Ekrem Zuaytir'di. Filistin'in en büyük koleksiyonerlerinden ve kültür insanlarından olan Ekrem Zuaytir, can dostu Muhammed İzzet Derzeze'yi ziyaret etmek için geldiği İstanbul'u çok sevmişti. II. Dünya Savaşı bütün hızıyla devam ediyordu. Türkiye savaşa girmemişti. Ancak günlük gazeteler Avrupa'yı kasıp kavuran gelişmelerle ve hangi cephede neler yaşandığına, hangi ülkenin ordusunun nereye kadar ilerlediğine dair haberlerle doluydu. İki yakın dost, İstanbul'da bir yandan bu haberleri takip ediyorlar, bir yandan da tehlikeliler listesinde oldukları vatanlarından haber almaya çalışıyorlardı.

Filistinli tarihçi bir hocam bir keresinde şunları söylemişti; *İstanbul'un fethi, Kudüs şehrini derinden etkilemişti. Fetih haberinin buraya varması ardından Kudüs sakinleri sokaklara dökülerek bu zaferi kutlamışlardı. Bazı Kudüs şeyhlerinin hatıralarında ve şeriat mahkemesinin bazı belgelerinde de belirtildiği üzere, şehrin Şafii, Hanefi, Maliki ve Hanbeli mezheplerinden şeyhleri dahi Mescid-i Aksa'da verdikleri hutbelerde Resulullah'ın (s.a.v.) bahsettiği mucizenin Fatih Sultan Mehmet tarafından gerçekleştirildiğini anlatmıştır. Kütüphanelerde hala yer alan el yazması bazı eserlere bakıldığında, İstanbul'un fethi ardından Kudüs ve Kudüs halkında nasıl umutlu bir ruh halinin hâkim olduğu görülüyor. Bu mübarek fethin Kudüs ve halkı için yeni bir şafağın doğuşu olduğunu söyleyebiliriz. Zirâ bu iki şehir, birbirine yapışık ikizlerdir.*

İstanbul'un fethinden bu yana İstanbul, İstanbul'dan çok daha büyük oldu daima. Umudun adı oldu, haysiyetin adı oldu. En zor zamanlarda dahi soluklanacak bir nefes oldu İstanbul. Büyük hayallere, kavgalara ve direnişçilere ev sahipliği yaptı. İstanbul'u böyle düşünmemek öyle büyük bir ihanet olur ki tarihe.

“Sade bir semtini sevmek bile bir ömre değer.”

Nice revnaklı şehirler görülür dünyada,
Lakin efsunlu güzellikleri sensin yaratan.
Yaşamıştır derim, en hoş ve uzun rü’yada
Sende çok yıl yaşayan, sende ölen, sende yatan

Şiir: Yahya Kemal Beyatlı

Görsel: Antoine de Favray, İstanbul Panoraması, 1773

BÜTÜN ÜLKELERDEN
DAHA GÜZEL

MEHMET MAZAK

Yiryüzinde bâğ-ı cennet var-ise ancak budur
Kim melekler pâspân Rıdvân anun derbânıdır

Cem Sadisi

Şehirlerin kaderi ile insanların kaderleri arasında her zaman benzerlikler görürüm. Şehirler bizim kader ortaklarımızdır. Dünyada üzerine en fazla şiirler, hikayeler, romanlar yazılan şehirlerin başında İstanbul gelir. İstanbul ile yolu keşişen birinin kaderi de keşişmiş olur. Kaderin keşişmiş ise eğer bu şehir ile şairin dediği gibi *“Bir şehri yaşamak ona boyun eğmektir sözleşmesiz, anlaşmasız, ne derse tek tek yapacaksın, düşünmeden, direnmeden”* düşüncesi ile hareket edip gönlünün *“Sevda-ı Hakikisi: İstanbul’a”* ram olursun.

Mutasavvıflar kâinatın aşk üzere yaratıldığını söylerler, kâinat aşk üzerine yaratılırken İstanbul aşkın en üst mertebesi olarak kurulmuş bir şehirdir. İstanbul'un kuruluş efsanelerinden birinde bu şehrin

yerini Hz. Süleyman'ın aşkı uğrana bulduğu ve kurduğu anlatılır. Ferenduz adasında yaşayan Kral Büyük Sidon'a savaş açan Hz. Süleyman savaşı kazanır ve yeryüzünün en güzel kadını olan Kral Sidon'un kızı Alina ile evlenir. Alina'nın Hz. Süleyman'dan bir isteği olur. *“Ben sizden dünyanın en güzel yerinde, en güzel sarayını istiyorum”* der. Hz. Süleyman, emrindeki devlet adamlarına, komutanlara, cinlere, kuşlara ve herkese dünyanın en güzel yerini bulmalarını emreder. Sonunda şimdiki Sarayburnu bölgesini bulurlar ve Hz. Süleyman'a haber verirler. Bugünkü Topkapı Sarayı'nın bulunduğu Sarayburnu'na gelen Hz. Süleyman ve eşi Alina gördükleri manzara karşısında etkilenirler, kadını bir içgüdü ile birden Alina; *“Aman Allah'ım! Burası Dünya'nın en güzel yeri”* diye fısıldar. Bu efsaneye göre Süleyman peygamber emriyle oraya bir saray yapılır ve böylece İstanbul şehrinin ilk kuruluş temelleri atılmış olur. Aşk-ı İstanbul'un ilk harcında sevgi ve muhabbet vardır.

“Aşkın aslı üç merteye üzeredir: İnsânî aşk, ruhânî aşk ve Rabbânî aşk. İnsânî aşk, aşkın başıdır ve ruhânî aşkın ilk basamağıdır. Ruhânî aşk da Rabbânî aşkın merdivenidir. Rabbânî aşk, cevheri saf, cismi lâtif, görünümü zarif, tabiatı ince, ruhu yumuşak, sırrı aydınlık ve yaradılışı yüce insanlarda açığa çıkar. Zira aşkın fitratı, mîknâtis gibi güzelliği madenlerini kendine çeker” diye tarif eder Sinan Yağmur, aşkın gözyaşları kitabında. Bir insan İstanbul'u görüp sevdasına tutulduğunda, âşık olduğu bu şehir onu karşılıksız bırakmaz. İstanbul'u hakk-el yâkin meşketmeden aşkınız vuslata ermez.

Benim nazarımda İstanbul ne sıradan bir şehirdir ne de Toynbee'nin ifadesiyle *“geleceğin dünya şehridir.”* Peygamber efendimizin hadisine mazhar olması hasebiyle tüm tanım ve tanımlamaların üzerinde bir *“aşk”* şehridir. İstanbul iki kıtanın birleştiği coğrafi konumu ile Doğu'nun ve Batı'nın, Güney'in ve Kuzey'in, Sema'nın ve Arz'ın tam ortasında kâinatın şehridir.

İstanbul içinde yaşayan, kendini seven veya sevmeyen insanları büyük bir maharet, ince bir hüner ve sabırla idare etmesini bilen bir şehirdir. İstanbul, doğal güzelliği ve topografyasının zenginliği bakımından bir aşk dekoru yaratır içinde yaşayan insanlara. İstanbul üzerine ayak basanı, hayata tutunmaya çalışanı, zorluklar ve meşakkat merdivenini tırmanmaya çalışanı, yere düşen insanı elinden tutup kaldıran bir şehirdir. Bu şehirde yaşamaya çalışan ve hayat basamaklarını adımlamaya gayret

eden iyi niyetli insanlara, muhabbetle kapısına gelen insanlara hakikat-i İstanbul'u anlatmaya başlar ve aşk-ı İstanbul'u kalplerine bir mühür gibi vurmaya, gönüllerine bahar çiçekleri gibi aşılamaaya çalışır. İstanbul'da yaşamak da İstanbul'u yaşamak tam bir sanattır ve bu sanatın icazetini almadan bu şehirde bulunmak beyhude yaşamaktır. İcâzet, *“bir alimin ilmîni talebesine aktarması”* olarak tarif edilir, tıpkı bir alimin ilmîni talebesine akıtmış/aktarmış olması ile alınan icazet gibi İstanbul'da yaşama sanatı konusunda *“İstanbul Muhibbanı”* kişilerden icazet almaya gayret gösterilmelidir. Bu konuda rahmetli Haluk Dursun Hoca *“İstanbul'da yaşayıp da bir türlü İstanbullu olamayanlara, bir türlü İstanbul'u yaşayamayanlara hep acıdım, onları hiç anlayamadım!”* derdi.

Şehir ile beden arasındaki ilişki, zamanla şehirli bedenleri ve bedensel şehirleri oluşturmuştur. Şehir ile beden arasında tarihsel bir ilişki kurmak, şehrin tarihini doğru okumakla mümkün olur. İstanbul muhibbanlarından icazet alan kişiler şehrin tarihini iyi okuyan insanlar olur. Dolayısıyla İstanbul'u yaşanılabilir kılan bedenin bu şehirde ne kadar kendini iyi hissettiği ile ilgilidir. İstanbul'u hissetmek en derin sevdaları yaşatır insana. İstanbul, kendini anlatabilmek için herkesin anlayacağı bir dilde usul usul dile gelir, bir bakıma kendi kendini yazar.

İstanbul'u yaşamak için kadim şehrin her karışını, her sokağını, her meydanını adım adım gezerek şehrin sesini dinlemeye, kokusunu almaya ve yaz-

dıklarını okumaya başlamak gerek. Özellikle İstanbul'u bir vücuda benzetirsek kalbinden yayılan damarlar gibi sokaklarını ve caddelerini arşınlamalı, kemerli ve binbir direkli kapalı çarşılarının izbe noktalarında nefes almalı, Osmanlı Sultanları ya da eşlerince yaptırılan büyük, görkemli selatin camilerinin ve gökyüzüne bir elif misali uzanan minarelerin gölgelerinden bir derviş edası ile geçerek şadırvanından kulaklarımıza gelen ruha şifa su şırlıtısının ahenginde, minarelerden yükselen davudi ezan sesleri eşliğinde İstanbul'u yaşamak lazım. Bu kadim şehrin ayak seslerine ve adımlarına ritmimizi uydurup, şehri ayakta tutan geçmiş zaman güzellerine selam verip, sevdâ-ı hakikimiz İstanbul ile kucaklaşabiliriz.

Benim yukarıda ifade etmeye çalıştığım düşüncemi Fransız seyyah ve yazar Claude Farrere, Sultan Ahmet Camii'ni sanatların en güzeli, görsel etkilerin en muhteşemi, harikulade bir yapıt olarak tarif ediyor. Bu konuda C. Farrere'nin dilinden ve kaleminden Sultan Ahmet Camii'ni dinleyelim: "Gök-yüzünün süt beyaz fonunda, piramit biçiminde üst

üste yığılmış kubbeleriyle, İstanbul camilerinin en güzeli olan Sultan Ahmet, altı minaresinin resmi çok yükseklerle çizilmiş gibi öyle duruyordu. Duvarların gümüşü renk mermerleri, kemerler, minareler ay ışığının yansımasına göre bazen kar gibi beyaz olarak görünüyordu, bazen de kara bir renge bürünüyordu. Böylelikle renkten renge giren, alacalanan cami, sanki taştan yapılmış bir gerçek olmaktan çıkıyor, adeta periler dünyasının bir barınağıymış görüntüsüne kavuşuyordu. Öylesine hâlleşiyordu ki hatta buna çini mürekkebi ile yapılarak, zamklı suluboya ile tamamlanmış bir tablo bile denemezdi; yalnız suluboyayla fırça sürülmüş, tanrısal bir saflığa sahip bir desendî bu" diye betimleyip tasvir ediyordu Sultan Ahmet'i.

19. yüzyılda İstanbul'u ziyaret eden İngiliz yazarı Mrs. G. Maks Müller; "Bu şehir şimdiye kadar gördüğümüz bütün ülkelerden ve şehirlerden daha güzel. Her saat ve ışık altında, Marmara'dan İstanbul'un görünüşü emsalsiz bir güzellik taşımakta. Alçak tepelerin zarif silueti, değişik renkler, şahane binalar hep bir arada sanki Stockholm, Venedik ve

İstanbul, bizim!

Napoli koyunun bütün güzelliği bir bütün olarak bu şehirde toplanmış. Güneş ışıkları altında parlayan renk harmonisi insanı adeta tutkun ediyor” diye tarif etmiştir.

İstanbul kurulduğu günden itibaren görenleri kendine aşık etmiş bir şehirdir. İmparatorluklara başkentlik etmiş bu kadim şehir dün olduğu gibi bugün de kendini sevdiiren ve aşık olunan bir şehirdir. Günümüz metropol yaşamının karmaşa ve keşme-keşliğine, trafik çilesine, kimliksiz ve ruhsuz mimari büyümesine rağmen bu şehirde insanın kendini bulacağı, geliştireceği, ruhunu arıtacağı hala özel mekanlar, sokaklar, meydanlar ve insanlar vardır.

İstanbul'a olan sevgimiz ve muhabbetimizi Atilla İlhan *“Ben sana mecburum bilemezsin, adını mih gibi aklımda tutuyorum”* diye dillendirir. Vedat Türkali; *“Boşuna çekilmedi bunca acılar İstanbul, Bekle bizi Büyük ve sakın Süleymaniyeyle bekle”* diyerek şehre olan hasretimizi dile getirmiştir. Bu kadim şehri görüp hasret kalan milyonlara Özdemir

Asaf; *“Şu anda İstanbul'da olmak isterdim”* diye seslenir. Bedri Rahmi sevdiğine kavuşmaya çalışan aşık; *“İşte kurşun kubbeler şehri İstanbul'dasın”* diye haber verir. İlhan Berk bugünün metropol yaşamını sürdüren İstanbullusuna; *“İnsanlar sokak sokak, çarşı çarşı, ev ev, İnsanlar sırt sırta, omuz omuza verip durmuşlar, Bir anda iki ayrı kıtadaki insanlar gibi, Fatihliyle Beşiktaşlı sarmaş dolaş olacaklar”* diyerek günümüzün farklılıklarının aynı zamanda birleştirici bir harç vazifesi görebileceğini anlatır. Ziya Osman Saba şehre selam verirken, aynı zamanda şehirle insanların bütünleşmesi için çağrı yapar; *“Seni görüyorum yine İstanbul, Gözlerimle kucaklar gibi uzaktan, minare minare, ev ev, yol, meydan, İstanbul, İstanbul'um benim”* diyerek.

İstanbul sevgisi ve aşkın dibacesi olacak en güzel kelimeler Türk edebiyatının “Sultanuş Şuara’sı” Necip Fazıl Kısakürek’in kaleminden ve fikir süzgecinden süzülerek yazılır ; *“Ana gibi yâr olmaz İstanbul gibi diyâr; Güleni şöyle dursun, ağlayanı bahtiyar...”*

İSTANBUL'UN ORTASINDA NE VAR?

● METİN UÇAR

Bu yazı tespit ve teklif üzerinden kurgulanmıştır. Önce tespitimizi yapalım.

2000'lere kadar İstanbul Anadolu'dan gelenler nazarında Eminönü'nden ibaretti. Bunda ticaretin de etkisi büyüktü elbette. Eminönü Bayezid arası alınacaklar alınır, belki Karaköy Perşembe Pazarı civarına uğranır. Alınanlar ambara teslim edilir. Balık ekmek yenir ve memlekete dönülürdü. Bundan bahisle İstanbul'un simgesi de Kapalı Çarşı ve balık ekmektir...

Bu sadece ticaret yapanlar için değil, hemen çoğu kimse için böyleydi ve neredeyse İstanbul eşittir Eminönü'yü.

Bu bağlamda Kız Kulesi, Galata Kulesi ve Bayezid Yangın Kulesi nazar çeken görünür yapı/t/lar ve simgelerdi.

İstanbul adına benim için en kalıcı şey ise silüeti oldu her zaman. Görmüştüm ki şehirler de insanlar gibiydi. Benzer şeyleri olsa da onları kendi kılan kendilerine mahsus suretleri ve siretleri vardı. Her şehri onlarla tanırdınız; Mısır denilince Piramitler, Mekke deyince Kâbe, Paris dediğinizde Eyfel Kulesi, ne bileyim Amerika deyince Özgürlük Heykeli vb.

Peki İstanbul? İstanbul denildiğinde akla gelen ilk şey nedir? İstanbul'u simgeleyen alamet ne? Yukarıdaki başlıkla soralım: "İstanbul'un ortasında ne var?"

Hatırlar mısınız, eskiden cevabı içinde bir soru vardı: "De/n/izin ortasında ne var?" İst/an/bul için de bu tarz cevap verirsek "an" vardır. An, zaman demektir. Zaman da namazla aynı harfleri taşır. Belki de bundan olsa gerek, İstanbul'a yaklaşırken tevhidin sembolü minareler ve birliği simgeleyen kubbelerden oluşan silsile İstanbul'la özdeşleşmişti bende. Bunu kaybederse İstanbul kalmaz hissetmişim hep. Zira zihnimin bir köşesinde de şu hadis-i şerif vardı: "Namaz dinin direğidir, kim onu dosdoğru kılsarsa dinini ayakta tutmuş olur, onu terk eden de dinini yere vurmuş olur."

Yukarıdaki soruyu başka bir şekilde cevaplamak üzere tekrar soracağım: "İstanbul'un ortasında ne var?"

Öncelikle tam yüz yıl öncesine 1 Teşrin-i Evvel 1340'a yani 1924'e gidelim ve o tarihte neşredilen Şehremaneti Mecmuası'ndaki "İstanbul'un Umranen ve İktisaden İhyası İçin On Senelik Program Tanzimi" yazısında geçen şu cümlelere bakalım. Ben buraya günümüz kelimeleriyle aktarmaya çalışacağım.

Avrupa'ya ziyaretçilerin rağbet etmesinin sebebi, başka yerlere nispeten onların tabii manzaraları, tarihi binaları ve ulaşım imkânlarıdır. Halbuki İstanbul'un bu gibi yerlerden aşağı kalır yanı yoktur. İki kıtanın birleştiği, iki önemli denizi birbirine bağlayan iklim ve manzara yönünden kudret-i İlahiyenin eşsiz yerlerindedir. Bin beş yüz yıllık kadim bir tarihe sahip, dinler tarihi ile şöhret kazanmış dünyanın önemli merkezlerinden birisidir.

Bu özellikleriyle ve küçük dokunuşlarla ziyaretçilerin önemli destinasyonlarından birisi olacaktır.

Burada beni teklife taşıyacak şu anekdotu anlatarak devam edelim. Bir gün halihazır Kültür ve Turizm Bakanımızla birlikteyken şöyle bir konuşma geçti aramızda. Sultanahmet meydanı ziyaretçilerin/turistlerin önemli uğrak yerlerinden birisi. Zira burada başta Ayasofya olarak pek çok önemli nokta var. Ve farklı din, dil ve ülkelerden insanlar buralara gelip ziyaret ediyorlar. Peki, böyle bir merkezin ortasında İl Millî Eğitim Müdürlüğü'nün ne işi var?

Evet, soru bu. Burada onun yerinde bir müze olsa. Turistler ziyaret etmekle hem döviz bıraksalar hem de biz kendi kültürümüzü aktarabileceğimiz bir imkân bulsak. Sizce de makul değil mi? Nihayetinde İl MEM binası İstanbul'un herhangi bir yerinde olabilir. Ama İstanbul'un ortasında olmak zorunda değil!

Son dönemde Rami Kışlası'nın Kütüphane ve pek çok kültürel alanda merkezi bir konuma taşınması çok güzel ve önemli mesela. Benzer şekilde Haydarpaşa

İstanbul'un ortasında "Ân" var!

Garı'nın kültürel alan olarak açılması... Taksim Ak-merkez'in yenilenerek ilgi odağı haline gelmesi. Kız Kulesinin yenilenmesi. Tarihi yapıların görece görünür hale gelmesi. Taksim'de Taksim Camii SKM'nin aktif olarak kullanılması...

Ve uzun zamandır Dergi Günleri yaptığımız Sirkeci Tren Garı. Haydi, buraya biraz daha yer ayırıp bahsedeyim. Dünyada ve Türkiye'de örneği olmayan bir çalışmaya ev sahipliği yapıyor Sirkeci Tren Garı. 2023'te 14.sünü yaptığımız Dergi Günleri ile özdeşleşti ismi neredeyse. Bu konuya (dergicilik, Dergi Günleri ve Sirkeci'de olması) hep beraber sahip çıkmak önemli. Zira bu yazıyı yine bir dergide yazıyorum.

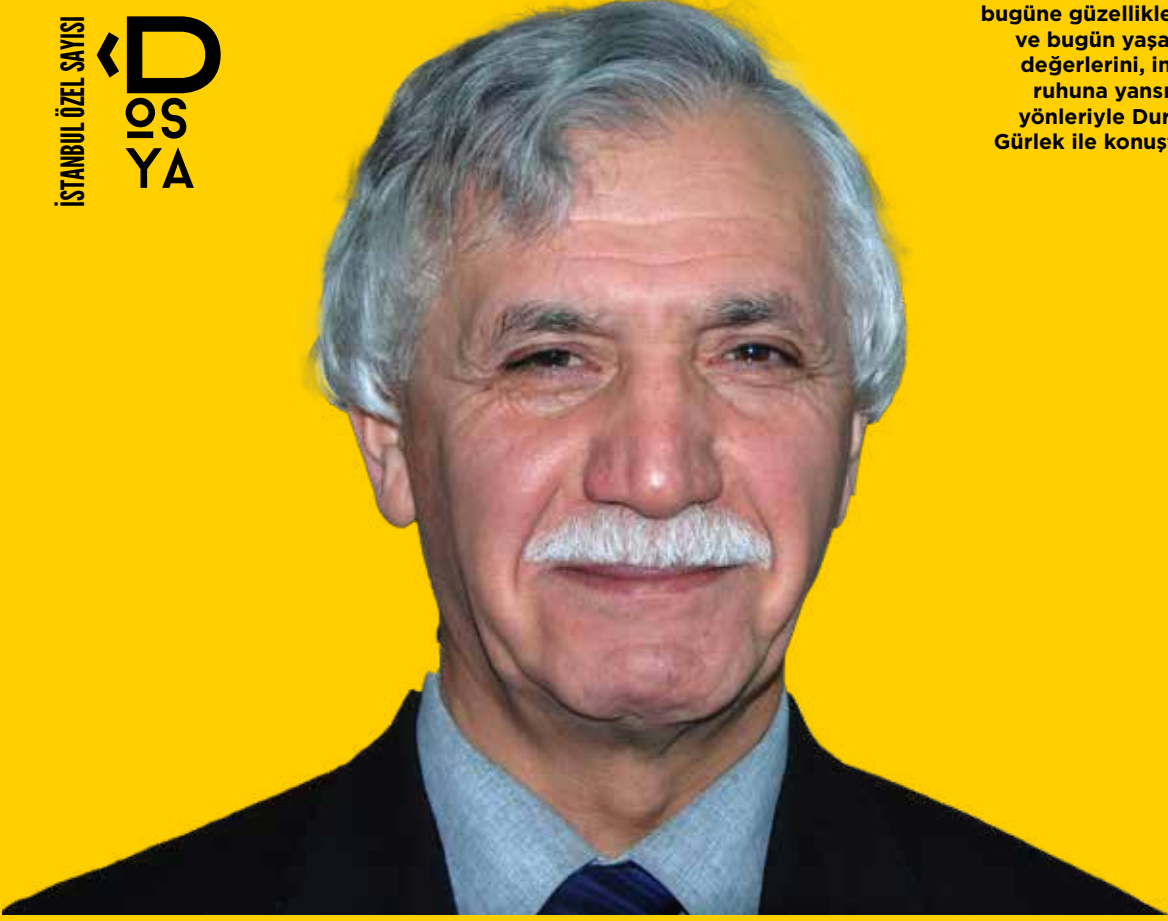
Bir de tarihçilerin şu sözünü hatırlatayım: Tarih ders kitaplarından öğrenilmez. Şehri yaşayarak öğrenilir. Edirne diye bir şehrimiz var, elbette biliyorsunuz. Peki, bin 585 tescilli tarihi eseriyle, İtalya'nın Floransa kentinden sonra metrekareye göre en çok tarihi eser düşen Avrupa'daki ikinci şehir olduğunun farkında mısınız?

Ve içinde yaşadığımız İstanbul. Artık kafeleriyle, yeme içme yerleri ve dizi çekilen mekanlarıyla tanımladığımız ama aslında Napolyon'un ifadesiyle dünyanın başkenti olmaya en çok hak kazanan suret ve siret güzeli ve kıymetlisi bu şehrin ne kadar farkındayız?

Kentsel dönüşüm konuşulurken ve belediye seçimlerinin gölgesi üzerimize düşmüşken üzerinde çalışılması ve bu konuda lobi yapılması gereken mühim bir başlık açmış olarak yazıyı tamamlamış olayım.

İstanbul'un maziden bugüne güzelliklerini ve bugün yaşayan değerlerini, insan ruhuna yansıyan yönleriyle Dursun Gürlek ile konuştuk.

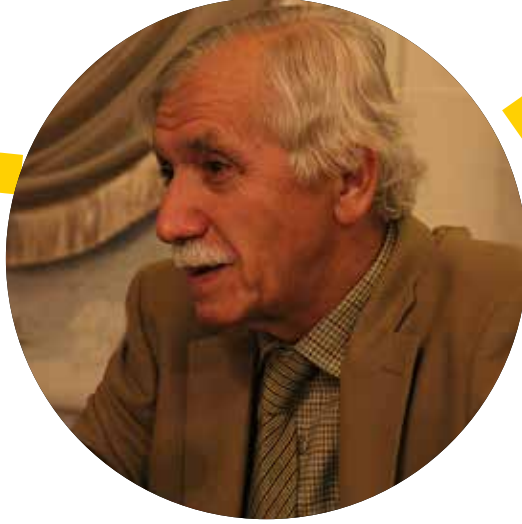

DURŞUN GÜRLEK

İSTANBUL GÜZELLER
ŞEHRİDİR

SÖYLEŞİ: ● SERVET SENA SORKUN

Elli iki yıldır İstanbul'dayım. Bu şehrin manevi deruni güzelliğine hâlâ doyamadım.

Hayatımızı renklendirmek, ilimle, irfanla, şiirle, sanatla, sohbetle olur ki medeniyetimiz sohbet medeniyetidir.

Kıymetli hocam, İstanbul'un farklı semtlerindeki kültür mahfillerini gezdiğinizde hangi semtteki atmosfer sizi en çok etkileyen atmosfer oluyor? Yani hangi semtimizi kendinize daha yakın görüyorsunuz?

Bu sorunun cevabını şöyle vereyim. Bir ailenin çocukları arasında ayırım yapamadığı gibi ben de İstanbul'un semtleri arasından çok fazla ayırım yapamıyorum. Buna rağmen tabii ki bir tercih sıralaması yapacak olursak, eskilerin hepsinin İstanbul dediği zaman, aklına asıl İstanbul geliyor ki biz ona Suriçi diyoruz. Çünkü Suriçi asıl İstanbul'dur bilindiği üzere ve Fatih Sultan Mehmet'in bize hediyesidir. İstanbul öyle bir şehirdir ki kalpleri, gönülleri cezbeder. Yani cazibesi, çekim kuvveti fazla olan bir şehirdir ve şehirlerin de bir bakıma efendisidir. Hatta sohbetlerimde sık sık tekrarladığım bir cümle şöyledir, "Peygamber Efendimiz Mekke'de dünyayı şereflendirdi, Medine'de şereflendirdi, Kudüs'te gökleri şereflendirdi yani Miraç'a çıktı. İstanbul'a da en kıymetli, en değerli, en şerefli sahabesi Eyüp Sultan Hazretlerini gönderdi." Çünkü Eyüp Sultan Hazretleri, Peygamber Efendimiz İstanbul'un Müslümanlar tarafından fethedileceğini müjdelediği için bu müjdeye mazhar olan komutanın ve

askerlerin yanında ben de bulunayım ve Efendimizin bu müjdesine ben de mazhar olayım diye ileri yaşına rağmen kalkıp geliyor ve burada şehit oluyor. Dolayısıyla Eyüp Sultan Hazretleri şehrimizin sultanıdır. O bakımdan İstanbul güzel bir şehirdir, tarihi bir şehirdir. Alimlerin, şairlerin, ilim adamlarının, sanat adamlarının mebzul miktarda kovaladığı bir şehirdir. Dolayısıyla Fatih İstanbul'u fethetmekle kalmadı bu şehri aynı zamanda bir ilim ve irfan meclisi haline getirdi. Fatih ne kadar büyük komutansa o kadar da büyük alimdir, büyük şairdir, büyük sanatkârdır ve kitabiyat dünyasının önemli isimlerindedir. Bilindiği üzere Akşemsettin gibi Molla Hüsrev gibi Molla Gürani gibi kıymetli hocaları vardır. Onlarla sohbet etmekten, onlarla ilim meclisi kurmaktan son derece hoşlanıyordu. Dolayısıyla Fatih İstanbul'u aynı zamanda az önce de söylediğim gibi bir ilim, irfan, tarih, edebiyat meclisi haline getirdi. Dolayısıyla İstanbul'un Suriçi de önemli bir semt olarak karşımıza çıkıyor. Ama tabii eski kültür adamlarının, tarihçilerin bir ifadesi var ki, o da bilâd-ı selâse dediğimiz üç İstanbul'dur. Yani Suriçi'nin dışında üç İstanbul daha var. Eyüp Sultan, Galata ve Üsküdar. Bunlara bilâd-ı selâse diyoruz. Buralar da tabii kültür bakımından, tarih bakımından, ilim irfan bakımından Suri-

çi'nden hiç de farklı değil. İstanbul âlim adamlar yetiştiren, sanatkârlar yetiştiren mümbit bir topraktır. Verimli bir topraktır. Dolayısıyla İstanbul'un özelliği ve güzelliği, diğer İslam şehirleriyle yani Şam'la, Kahire'yle, Bağdat'la, Kurtuba'yla ve diğer İslam şehirleriyle karşılaştırıldığı takdirde listenin hemen hemen en başında yer alır. Çünkü İstanbul mübeşşer şehirdir yani tepsi edilmiş yani müjdelenmiş şehirdir. Çünkü Efendimiz bu müjdeyi vermiştir. Dolayısıyla İstanbul mübarek şehirdir. İstanbul'da ilim mahfilleri, kültür mahfilleri, sanat mahfilleri diyebileceğimiz o kadar fazla mekân var ki, bunları hiç değilse isim olarak sıralayabilmek için saatlerce konuşmak icap eder. Belki 51-52 yıldır İstanbul'dayım. Bu şehrin manevi deruni güzelliğine hâlâ doyamadım ve ömrüm bu şehrin tarihi eserlerini gezmekle, onları tanımakla, bilmekle geçti. Bu alışkanlığım da halen devam ediyor. İstanbul insanı miknatis gibi cezbeden bir şehirdir. Rahmetli büyük hocalarımızdan Çetin hocama "siz hat dersini nereden aldınız?" diye sormuşlar. İyi bir hattattı, aynı zamanda ayaklı kütüphane diyeceğimiz kadar âlim olduğu nispette iyi bir hattat. Şu cevabı vermiş, "Benim hat hocam İstanbul." Ne demek bu? Tabii İstanbul'da hangi sokağa, hangi caddeye gitseniz kitabesi olan çeşme görürsünüz, cami görürsünüz, mezar taşı görürsünüz, sebiller görürsünüz ve bu kitabeler hat sanatının harika örnekleri olarak İstanbul'un her tarafında kendine dikkatli bakan, sevgiyle bakan gözleri gösteriyor. İstanbul güzeller şehridir. Bir sohbet esnasında yazmayı düşündüğüm kitapların arasında şöyle bir kitabım da olmasını istiyorum, adı "İstanbul Güzelleri" olacak deyince gençlerden biri biraz değişik bir gözle bana baktı. "Yok evladım öyle değil." dedim. Çünkü güzel kelimesinin anlamı çok geniş kapsamlıdır. Zaten güzelin Arapçası muhabbettir, muhittir, ahlaktır. Cenab-ı Hak bile peygamberine, habibim diye hitap ediyor, bu güzelim demektir. Mesela bu manada İstanbul'da gerçekten çok güzellerim var. İşte bir İstanbul güzeli Süleymaniye Camii, bir İstanbul güzeli Sultan Ahmet Camii'dir, bir İstanbul güzeli Topkapı Sarayı'dır. Ne bileyim bir İstanbul güzeli Galata Köprüsü'dür. Bu listeyi uzatabiliriz. Demek ki İstanbul güzeller şehridir. Ve edebiyat bana göre ilk defa bu şehri Türk milletine hediye eden cihan

hükümdarı Fatih Sultan Mehmet'le başladı. Az önce de ifade ettiğim gibi genç padişahın şairlik yönü vardı. Avni mahlasıyla yazdığı şiirler edebiyat dünyamızın harika eserlerindedir. Dolayısıyla Fatih aynı zamanda başarılı bir şairdir, bilim adamıdır, hocalarıyla arası çok iyidir. Sarayda zaman oldukça sadece ilim, irfan, tarih, edebiyat yapmıyordu. Hatta bazı hocalarının, bazı ilim adamlarının Fatih Sultan Mehmet'i tartışma zeminine çektiğini de biliyoruz. Mesela İstanbul'un ilk belediye başkanı diyebileceğimiz Hızır Çelebi Fatih'in çok sevdiği hocalarından biridir ve İstanbul'da Hızır Çelebi'nin üç yerde damgası vardır. İstanbul fethedilince yıkılan surları tamir etme işini Fatih, Hızır Çelebi'ye vermiştir. Hızır Çelebi Fatih'in müsamir arkadaşıdır. Ne demek müsamir? Sohbet arkadaşı. Alim bir insan, arif bir insan, eserleri var yani deyim yerindeyse sohbeti esnasında ağzından bal akan bir adamdır. Bu özellikleri bildiği için Fatih ilk iş olarak İstanbul'a onu kadı yapmıştır. Belediye başkanlığı görevi de o zaman kadılarına veriliyordu ve Hızır Çelebi'nin şiirle yazılmış eserleri vardır.

Kadıköy ismi Hızır Çelebi'den mi geliyor?

Yani İstanbul'un fethinden önce Kadıköy'ün ismi Kadıköy değildi. Kadı Köyü'dür. Kadının ikamet ettiği, oturduğu yer, yerleşim birimi manasında. Eski ismi ise Kalkedon'dur. Fatih Sultan Mehmet, Hızır Çelebi'yi sonra o bölgeye yerleştirmiş ve bu bölgeyi sana haftalık olarak veriyorum demıştır. Bu kelime yanlış anlaşılmıştır. Doğrusu bir padişahın herhangi bir vezirine veya yakın dostuna İstanbul'un şu bölgesini sana haftalık olarak veriyorum demesinin manası, oranın imarından, inşasından, ihyasından sen sorumlusun demektir. İşte Hızır Çelebi Khalkedon'da oturduğu için bu semtin adı Kadı Köyü kalmıştır. Bunu söyleyince Üsküdar gücenesin. Çünkü Üsküdar'da Hızır Çelebi'nin yargıladığı bir mahkeme binası halen durmaktadır. Hızır Çelebi'nin İstanbul'a vurduğu üçüncü mühür, yani türbesi ise büyük ilim adamı ve tarihçi Kâtip Çelebi'yle birlikte yan yanadır. Dolayısıyla padişahın sarayına bakınca, Hızır Çelebi'nin faaliyetlerini gözden geçirince ve İstanbul'a vurduğu damgalara, mühürlere bir göz atınca İstanbul'un büyük bir kültür mahfili,

ilim mahfili haline gelmesinde onların ne kadar büyük bir rol oynadıklarını böylece görüyorsunuz.

Çok teşekkürler hocam. Sizin eserlerinizin arka planında çok büyük bir İstanbul teması olduğu söylenir. Buna katılıyor musunuz? Siz İstanbul'da yaşamazsanız, yine bu kadar çok eser üretebilir miydiniz?

Hayır üretemezdim. Çünkü İstanbul velut bir kaynak. Zengin bir kaynak. Burada ne ararsanız onu görüyorsunuz. Bende İstanbul sevdası daha İstanbul'a gelmeden başladı. Ben Tokat Lisesi'ni bitirdim. Lise yıllarında günlük gazeteleri, dergileri çok okuyordum. Necip Fazıl gibi, Peyami Safa gibi, Sezai Karakoç gibi şimdi hepsi rahmetli olmuş büyüklerimizin, yazarlarımızın günlük yazılarını, haftalık yazılarını okuyordum ve onların yazı yazdıkları süreli yayınları da ciddi anlamda takip ediyordum. Dolayısıyla ben onların yazılarından İstanbul'u sevmeye başladım. Sadece gazete değil dergileri de mesela Ankara'da çıkan Hisar Dergisi'ni de takip ederdim. Milli Kültür Dergisi'ni de takip ederdim. Daha başka birçok başka dergiyi takip eder, onların orada yayınlanan makalelerini okur ve İstanbul'a gelirdim. Âşık olmuştum İstanbul'a ve üniversite sınavlarına girmek için 1970'li yılların başında geldiğimde İstanbul'a aşığının maşukuna kavuşması gibi kavuştum. Bir hazineye düştüm. İşte o gün bugündür 50 seneyi geçti. İstanbul sevgisi olanca güzelliğiyle hiç azalmadan yine devam ediyor. İstanbul'da aradığımız her şeyi buluyoruz. Çünkü bu şehir yıllarca Osmanlı cihan devletinin başkentliğini yaptığınan dolayı kültür bakımından, ilim bakımından sanat itibarıyla musiki itibarıyla son derece zengin bir şehir. Bu zengin şehre bigâne olanlar, haliyle fakir kalıyorlar. İstanbul'dan istifade etmek için onu çok sevmek lazım. Sevmenin şartı da bilmektir. Bilmeden tanımadan ne diye seveceğiz? Onun için İstanbullular mademki bu şehrin ekmeğini yiyip suyunu içiyorlar borçlarını ödemeleri gerekiyor bu şehre. Nedir o borç? İstanbul'la ilgili kitaplar okuyacaklar, İstanbul gezileri yapacaklar, kültürel faaliyetlere ağırlık verecekler. Çünkü bu şehir bitmez tükenmez bir hazinedir. Yanlış hatırlamıyorsam bir İngiliz yazarının kitabında okumuştum.

Türkçeye de çevrildi. Orada şöyle bir ifade var, Osmanlı başkentlerinden Edirne'yi gezmek için size 3-5 gün yeter. Keza yine Osmanlı başkentlerinden Bursa'yı gezmek için 10-15 gün yeter. İstanbul'u gezmek içinse bir ömür yetmez diyor. Doğru söylüyor. Belki biraz mübalağa var ama gerçeği de ifade ediyor. O bakımdan İstanbul bir hazinedir. Bu hazinenin de mücevherleri boldur. O mücevherlerden yararlanabilmek için hareket edeceğiz. Evliya Çelebi gibi dünyaca meşhur seyyahımız, rüyasında peygamber efendimizi görüp de "Şefa'at Ya Resulallah" diyeceği yerde dili sürçüp "Seyahat Ya Resulallah" deyince ve o muhteşem rüyasını Kasımpaşa şeyhine anlatınca... Şeyhi ona "Sana izin verilmiş, dünyayı gezeceksin, gördüklerini yazacaksın, bir seyahatname hazırlayacaksın ama ilk önce İstanbul'u gez" dedi. Onun için seyahatnamenin birinci cildi tamamen İstanbul'u anlatır. Evliyanın dili güzeldir, sesi de güzeldir. Demek ki İstanbul başta geldiği içindir.

Hocam çok önemli bir soru daha sormak istiyorum size, üniversite yıllarınıza başladığınızda yani 1970'lerden bu yana İstanbul'la ilgili gözlemediğiniz olumlu gelişmeler neler? Bir de olumsuz gelişmeleri soracağım tabii. Yani sizce iyi ve kötü neler oldu 1970'lerden bu yana İstanbul'da?

Bu sorunun cevabı için bir kitap yazmak lazım fakat kısaca söylemek gerekirse, tabii İstanbul şehirlerin efendisi olduğu için ilerleyen zamanla birlikte manevi cephesinde de bizi memnun eden gelişmeler oldu. Eskiden medreseler dediğimiz manevi manada insanları olgunlaştıran ilim müesseselerinin yanı sıra tekkelerde de musikişinaslar, hattatlar yetişti ve bunların sayıları gittikçe çoğaldı. Kültür mahfillerinin sayısı arttı. Her manasıyla maddi manevi gelişmeler oldu. Bunlar, özetle söylemek gerekirse bizi memnun eden birtakım gelişmelerdir ama İstanbul bugün 16 milyon nüfusa sahip, hatta belki daha fazla. Bu kadar kalabalık bir nüfusu kaldıramıyor. Avrupa'da hiçbir başkent bu kadar nüfusu yok. Tabii bu şehrin sıkıntı yaşamasına, izdihamina sebep oluyor. Tabii dikey büyümeler gökdelenler bizi memnun etmeyen gelişmelerden birini teşkil ediyor. Tek parti devrinde İstanbul'un tarihine,

kültürüne, kıymetli mimari eserlerine büyük darbeler vurulmuştur. Bu da bizim ayıbımızdır. Bu darbelerin bu tahribatın bu yok etme planının nasıl olduğunu hem yerli yazarlarımızın hem yabancı yazarların kitaplarından öğrenmek mümkün ama şükürler olsun ki bu tahribat yine uzun yıllardan beri tamir ediliyor. Mesela yok edilen camiler yeniden yapılıyor. Yok edilen tarihi eserler ortaya çıkarılıyor. Bu da bugünkü idari sistemin, bugünkü iktidarın hanesine yazılacak önemli artılardan biridir. Bunların sayısının daha da artmasını istiyoruz, temenni ediyoruz. Çünkü İstanbul'a hizmet İslam'a hizmettir.

Peki hocam İstanbul sizce bugün nedir? Yarın ne olmalıdır? Yani yarınlar için yeni nesile, yeni yazar ve şairlere öneriniz nedir?

Gençliğe, yazarlığa başlayan gençlerimize evvela İstanbul'u İstanbul yapan ruhu, şahısları, devlet başkanları, padişahları, vezirleri ve bu şehre hizmet eden önemli şahsiyetleri iyi tanımalarını, onların hayat hikâyelerini okumalarını tavsiye ederim. Çünkü sözümün başında da ifade ettiğim gibi Fatih'in sarayı ne kadar bir ilim meclisiyse, bir edebiyat mahfiliyse, diğer Osmanlı padişahlarınınki de öyledir. Mesela 3. Mustafa zamanında huzur dersleri başlamıştır. Ramazan'da yapılır bu huzur dersleri. Padişahın huzurunda yapıldığı için bu ismi almıştır. Genellikle Kadı Beyzavi tefsirinden yapılır. Dersi yapan hoca efendiye de mukarrir denilir. Yani dersi takrir eden dersi okuyan dersi dinleyen hocalara da muhataplar denilir. Onlar da önemli ve ilim bakımından çok ileri seviye hocalar. Bazen tartışmalar da olur ve padişahın huzurunda rahat bir fikir ortamında bu dersler yapılırdı. Bunlara da huzur dersleri denilirdi. Osmanlı Devleti'nin sonuna kadar bu huzur dersleri devam etti. İşte bunlar saraydaki edebiyat mahfilleriydi. Sadece padişahların, mesela ismini zikrettiğim Sultan 3. Mustafa'nın sadrazamı, veziri çok önemli bir şahsiyetti. Koca Ragıp Paşa'nın konağında da sohbetler yapılır, ilim meclisleri kurulurdu. Koca Ragıp Paşa sadrazamdı. Yani bugünkü manada başbakandı. Padişahın sonra ikinci adam hem ahlak ve karakter sahibi bir devlet adamı bir siyaset adamı

olduğu kadar aynı zamanda kitap düşkünü, kitap okumayı, kitap toplamayı çok seven bir insandı. Şair bir kimse ve ömür boyu bir araya getirdiği kıymetli eserleriyle de Koca Ragıp Paşa Kütüphanesini kurdu. Orada da sohbetler yapılmış. Hatta o zamanlar tabii müdür denmezdi kütüphane idarecilerine. Hafız-ı kütüb derlerdi. Koca Ragıp Paşa Kütüphanesini kurunca Şair Haşmet diye ünlü bir zatı bu kütüphaneye hafız-ı kütüb müdür olarak tayin ediyor. Fıkra bu ya önce tabii kütüphanenin orta yerine kitapları toplayıp bir araya getiriyor. Bir bakıyor kitaplar rastgele yığılıyor. Paşa talimat veriyor Şair Haşmet'e. Bir an önce bu kitapları raflarına yerleştireceksin, güzelce tertip ve tanzim edeceksin. Böyle bir talimatı aldığı halde Haşmet biraz işi yavaştan almış olmalı ki, bir gün kütüphanesine gelince Koca Ragıp Paşa kitaplara hiç dokunulmadığını görüyor ve diyor ki; "Yahu Haşmet sen ne kadar emin ne kadar güvenilir bir adamsın ki sana emanet edilen şeylere elini bile sürmüyorsun." Koca Ragıp Paşa deyince işte bu kütüphane akla gelir. Şair Haşmet akla gelir ve bir de o devrin en önemli hanım şairlerinden Fitnat Hanım gelir. Nitekim Fitnat Hanımla Koca Ragıp Paşa'nın aralarında karşılıklı şiir söylemelerinin söz konusu olduğunu biliyoruz. Koca Ragıp Paşa Kütüphanesinin yakınında Fitnat Hanım Sokağı da var. Daha sonraki vezirlerden mesela Sultan Abdülaziz'in sadrazamlarından Yusuf Kâmil Paşa'nın konağı da böyle bir tarih ve edebiyat mahfilidir. Orada da sistemli ve süreli sohbetler yapılmıştır. Bunlar pek bilinmez. Beyazıt'la Laleli arasındaki bugün edebiyat fakültesi olarak bilinen o tarihi binanın asıl adı Zeynep Hanım Konağı'dır. Zeynep Hanım işte bu Yusuf Kâmil Paşa'nın hanımıdır. Yusuf Kâmil Paşa ve eşi Zeynep Hanım bütün mal varlıklarını hayır eserlerine harcamışlardır. Çocukları da olmadığı için bu milletin çocukları bizim çocuklarımız düşüncesini ileri sürerek dediğim gibi İstanbul'a camiler, çeşmeler, mektepler yaptırmışlardır. Zaten Üsküdarımız'daki Zeynep Kâmil hastanesi herşeyi ortaya koyuyor. Yani o tarihi bina Zeynep Kâmil Konağı'dır. Yusuf Kâmil Paşa Konağı'dır. Dolayısıyla bir edebiyat mahfilidir. Çünkü Yusuf Kâmil Paşa, Koca Ragıp Paşa gibi hem siyaset

adamı hem de ilim adamıdır. Arapçayı, Farsçayı, Fransızca'yı mükemmel biliyor. Hatta onun Fénelon'dan çevirdiği Telemak tercümesi vardır. Tabii başka eserleri de var. Bu padişah sarayları, sadrazam konakları listesini epeyce uzatabiliriz. Şimdi devlet ve devleti idare eden şahsiyetler edebiyata, ilme, irfana, sanata bu kadar düşkün olunca iyi bir örnek olarak ortaya çıkmış olurlar ve sıradan insanlar demeyelim de edebiyatla, tarihle, kültürle ilgilenen diğer insanlara da iyi bir örnek oluyorlar. Yani İstanbul'un kahvelerinde bile yer yok. Beyazıt'ta bugünkü Koca Reşit Paşa Türbesi'nin bulunduğu yerde Okçular Başı'nda Yani Efendi'nin kiraathanesi vardır. Yani Efendi bir Ermeni vatandaş fakat bunun kiraathanesi tam bir üniversite. Bütün günlük gazeteler oraya geliyor. Aylık, haftalık, dergiler, mecmualar oraya geliyor. Başta Namık Kemal olmak üzere o meşhur edebiyatçılar oraya devam ediyorlar. Edebi, tarihi sohbetler yapıyorlar ve her tür yayını orada bulabiliyorlar. Bu Kiraathane o dönemde çok meşhur olmuştu. Hatta onunla ilgili rahmetli hocalarımızdan Ordinaryus Profesör Süheyl Ünver'in çok ilgi çekici bir araştırması vardır. Şehzadebaşı'nda da bu türlü kahveler vardır. Mehmet'in Kahvesi de bunlardan biriydi. Benim bilebildiğim kadarıyla bu zat aynı zamanda musikîşinastı. Küçük kahvehanesine Orhan Okay gibi Abdülbaki Gölpinarlı gibi Ali Nihad Tarlan gibi önemli edebiyatçılarımız devam edermiş. Daha fazla kimseler de pek istemezmiş sohbet güzel olsun diye. Çaylarıyla meşhurmuş ve konuşurken herkese "yavrum" diye hitap ettiği için adı da Yavru Mehmet kalmış. Onun kahvesi de Kültür Tarihimizde Kahveler kitabına girmeyi hak etmiştir. Çaycı Reşit'in Kahvesi Cağaloğlu'ndan Sirkeci'ye inerkendi. Bunlar İstanbul'un kahvehane, kiraathane adı altında faaliyet gösteren edebiyat mahfilleriydi. Tarih sohbetlerinin yapıldığı mekânlar idi. Gençler de bugünün edebiyat mahfillerinden en iyilerini seçme gayretine girip onlardan yararlanmalı.

Hocam gençliğinizde İstanbul'da özel olarak ziyaret ettiğiniz yerler var mıydı?

Vardı tabii işte Beyazıt'ta Çınaraltı vardı. Beyazıt Camii'nin sahaflar çarşısına girip

kısmındaydı. Şimdi maalesef o ağaç yok. O her ne kadar atkestanesiye de halk arasında Çınaraltı diye bilinirdi. Oraya çok önemli şahsiyetler, yazarlar, çizerler, şairler gelirlerdi. Evvela ben de dâhil sahaflar çarşısında aldığımız kitapların sararmış sayfalarını çevirirken, birlikte çay içme lezzetini orada tattık. Benim dünyamda önemli bir yerdi orası.

Hocam bugün hâlâ ziyaret ettiğiniz özel bir yer var mı?

Bazen bana soruyorlar, hocam bunları güzel güzel anlatıyorsunuz peki şimdi de böyle mekânlar var mı diye siz de sordunuz. Öyle mekânlar var da öyle insanlar pek kalmadı. Mesela şimdi Beyazıt'ta yeni düzenlemeler yapıldı Büyükşehir Belediyesi tarafından. Bir de Küllük Kahvesi açılmış. Tabii isim olarak var. Yani o Küllüğü canlandırmak için bir Profesör İbnül Emin Mahmut Kemal, Bir Abdülbaki Gölpinarlı lazım. Peki hocam böyle insanlar şimdi yok mu dersiniz, vardır muhakkak gök kubbenin altı boş değildir ama ben o zatlara ve benzerlerini yakından tanıdığım için biraz zor kabul ediyorum bu yeni zatlara varlığını fakat yine de varlar. Üsküdar çok önemli semtlerden biri. Bizim rahmetli Memduh Bey vardı eczacı, onun dükkânına çok giderdim. Şimdi zaten hemen sahilde metronun çıkışında, Valide Sultan Camii'nin bitişiğindeki Balaban Tekkesi de bugün Üsküdar'ımızın, Üsküdar Belediyesi'nin kültür yeri olarak vazife görüyor. Burada sohbetler yapılıyor. Diğer bazı kahvehaneler de var. Şehir içinde de mesela Kapalıçarşı'da bir şapka dükkânı var, oraya gitmek, orada gazete, dergi okumak, çay kahve içmek benim için bir ayrıcalıktır. Beyoğlu'na çok giderim. Kadıköy'e de... Yani arı nasıl iyi ve kaliteli bal yapmak için yüzlerce çiçeğe konuyorsa, bilmem benzetmek ne derece doğru olur, ben de bir şeyler öğrenmek için bu tür mahfillere gitmeyi, oralarda oturup çay içmeyi, tarihçi edebiyatçı kimselerle sohbet etmeyi bir bakıma kendime alışkanlık haline getirdim. Bunlar yoksa benim hayatım çok basit bir hayat olurdu. Hayatımızı renklendirmek lazım. Bu da ilimle, irfanla, şiirle, sanata, sohbetle olur ki; medeniyetimiz sohbet medeniyetidir.

BATI'DAN ÜÇ SEYYAH,

BATI'DA ÜÇ İSTANBUL

ÖMER FURKAN B.

Payitaht, Türk imparatorluğuna başkentlik yapan, sultanın doğrudan ikamet ettiği yere verilen isim. Taht ayağı, tahtın bulunduğu yer gibi anlamlara geliyor malum. İstanbul, Türk imparatorlukları içerisinde en uzun süre başkentlik yapmış kadim bir şehir. Daha önce de iki ayrı imparatorluğa başkentlik yapmasıyla bu açıdan tüm dünya şehir tarihçiliği açısından nadide bir örnek. Nadide derken, ikinci bir örneği bile yok. Öyle müstesna. İçinden deniz geçmesini saymıyoruz bile. Burası hiç tartışmaz tarih en muhteşem şehri...

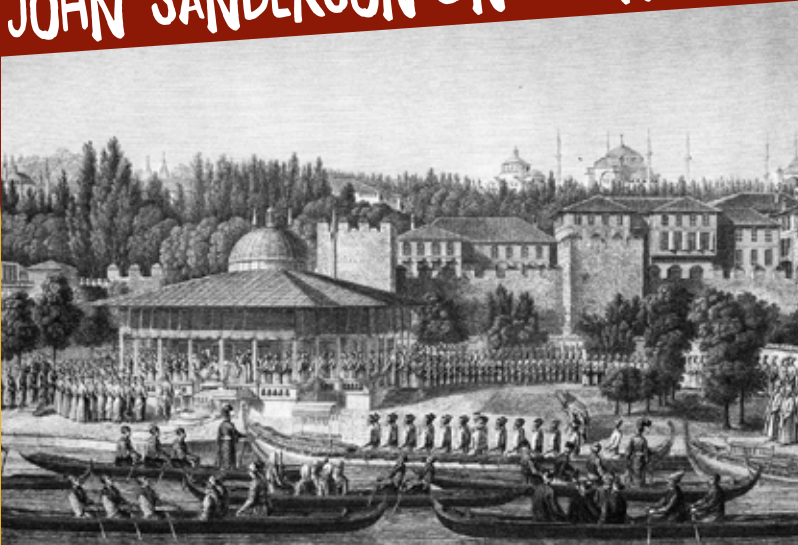
Öyle olunca görmek isteyen, gelip de yaşamak isteyen elbette sadece bugün için değil tüm tarih boyunca çok oldu. Kadim dönemlerden bugüne hangi kültür, inanç ve dine sahip olursa olsun herkesin 'dünya gözüyle' görmek istediği şehirlerin başında geldi, geliyor.

Tarihte de böyle oldu. Özellikle Avrupalı seyyahlar, Anadolu'ya yöneldiklerinde İstanbul'u da muhak-

kak görmek istemişler. İstanbul içinde de yaklaşık beş yüz yıl tüm dünyanın yönetildiği merkez olan Payitahtı ve onun idare merkezi Topkapı Sarayı'na da gözlerini düşürmüşlerdir. Topkapı Sarayı, Fatih Sultan Mehmet tarafından İstanbul'un 1453'te alınmasının ardından yaptırılmış ve yaklaşık 1800'lü yıllara kadar tüm Türk imparatorluğunun idare merkezi olmuştur.

Yolunu İstanbul'a düşüren Avrupalı seyyahlar, dışarıdan bakılınca sırlarla dolu olan bu kadim yapıyı da gözlemlemek istemişler ve aldıkları notlarda imparatorluğun idare merkezi Topkapı Sarayı'nı da ayrıntılı olarak belirtmişlerdi. Çok büyük bir kısmına dışardan girmenin yasak olduğu Topkapı Sarayı, bütün seyyahlar için her zaman büyüklü bir yer olmayı sürdürmüştür. Sadece Avrupalılar için değil elbette. İmparatorluğun neresinde olursa olsun, özellikle kuzey ve batı bölgelerindeki Müslüman ahali, Hac yolculuğuna çıktıklarında mutlaka Mekke ve Medine ziyaretini Kudüs ve İstanbul olarak dörtle tamamlardı.

JOHN SANDERSON'UN İSTANBUL'U

“Türkler, yoldan geçenlerin gözüne hoş gözüksün diye değil sadece kendi rahatları ve uygunluğu için bina inşa ederler. Onlara göre Avrupa'daki saraylar dışarıdan iyi görünmekle beraber içleri iyi değildir.”

Avrupa'dan yola çıkıp Türk imparatorluğunun idare merkezi Topkapı Sarayı'nı notlarına dâhil eden seyyahların ilki ünlü İngiliz seyyah John Sanderson'dur. 1560 yılında Londra'da doğan Sanderson, 1584'te başladığı Akdeniz seyahatinin ertesi yılı İstanbul'a giriş yapmış ve İngiltere krallığı adına çeşitli resmi görevlerde bulunmuştu. Osmanlı İmparatorluğu'nun başka yerlerinde görevlendirilen Sanderson'un 1584-1602 yılları arasındaki seyahat notları 1931 yılında Londra'da yayınlanmıştır. İstanbul'daki günleri boyunca tarihi olaylara şahitlik eden seyyah, her karşılaştığı hadiseyi ayrıntılı olarak notlarına eklemiştir.

Şehir yapısı, ticari özellikleri, askeri ve idari çeşitliliği ve nüfusu gibi pek çok konuda ayrıntılı bilgi aktaran Sanderson, dönemin İstanbul'undaki demografik yapıyı şöyle ifade ediyor: "İstanbul'da ikamet edenler, saray halkı, vezirler, kadılar, müftü, defterdar, imrahor, yeniçeri ağası, çavuş ağa, kapıcı

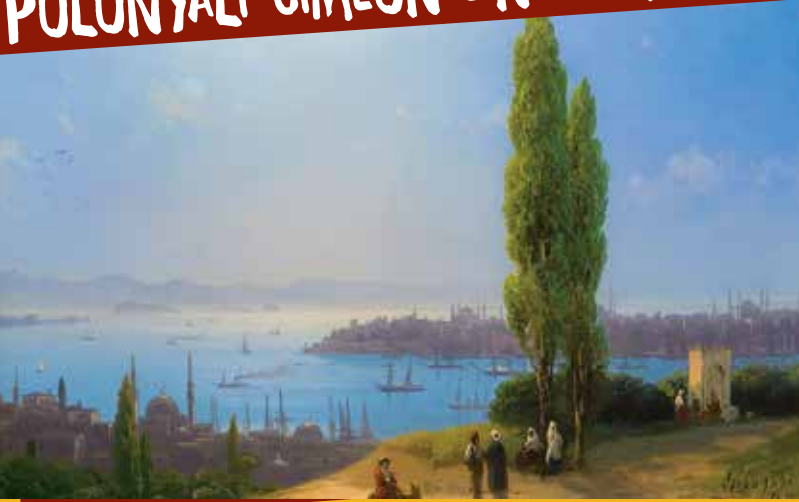
ağa, bostancıbaşı, kaptan paşa, peykler, sipahi ağa, bostancıbaşı, cüceler vs..."

Dönemin İstanbul'undaki rakamları ise şöyle veriyor: "Yeniçeriler, 24 bin, topçular 3 bin, acemi oğlanlar 20 bin, şehirde ikamet edenler 200 bin, Hristiyan nüfus 200 bin, Yahudi nüfusu 150 bin, kadınlar ve çocuklar 600 bin... Toplam: 1 milyon 231 bin kişi..."

Sanderson, şehir yapılanması ile ilgili notlarında şunları ifade ediyor:

"Türkler, yoldan geçenlerin gözüne hoş gözüksün diye değil sadece kendi rahatları ve uygunluğu için bina inşa ederler. Onlara göre Avrupa'daki saraylar dışarıdan iyi görünmekle beraber içleri iyi değildir. Burada konakların ve sarayların içleri çok güzeldi. Etrafları yüksek duvarlarla çevrili olup çatıları düzgündü. Bahçeleri her renkte çiçekler ve ağaçlarla süslüydü."

POLONYALI SIMEON'UN İSTANBULU

"Her bahçe bir serviliktir. Bütün yollar, altı gün uzaklıkta da olsa Edirne'ye kadar olan yol gibi kâmilten kaldırımla döşelidir. Fenalık olmasın diye her yerde zaptiyeler mevcuttur."

Aslen Kefe'li olup Polonya'ya göç eden bir ailenin oğlu olan Simeon, 1584 yılında dünyaya gelmiştir. Dindar bir çevrede yetişen Simeon'un seyahat tutkusu, kutsal yerleri görme arzusundan kaynaklıydı. 1608'de Lemberg'den yola çıkan Simeon, 1608'de İstanbul'a varmış ve bu ilk gelişinde bir yılını burada geçirmiştir. Venedik, Roma ve Anadolu'nun içlerini dolaştıktan sonra tekrar İstanbul'a gelmiş ve ardından asıl amacı olan Kudüs'e gitmeyi başarmıştır. Kudüs'ün ardından 1618'de yeniden İstanbul'a gelmiştir. 1619 yılında kaleme aldığı seyahatnamesinde gittiği, gördüğü yerlerin coğrafi, etnik, ekonomik vs tüm özelliklerini yazmıştır. Seyahatnamesi, Polonyalı Simeon'un Seyahatnamesi adıyla Türkçe'ye de çevrilmiştir.

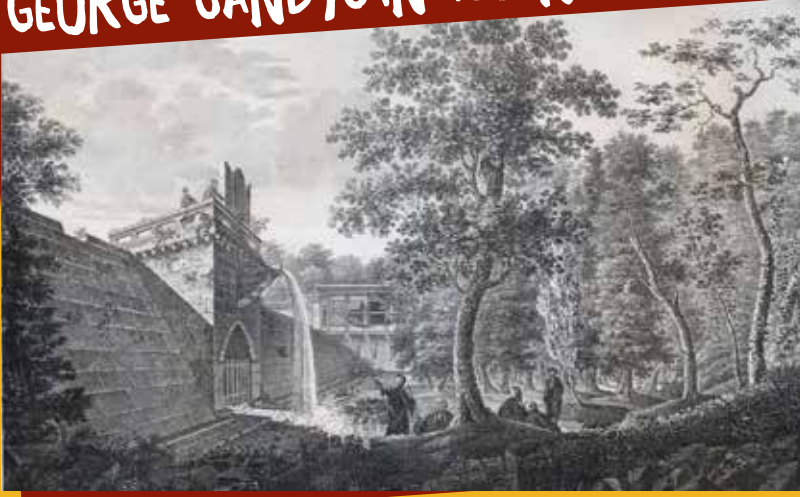
Seyahatnamesinde Topkapı Sarayı'na 'Hünkâr Sarayı' başlığıyla yer veren Simeon: "At Meydanından (Sultanahmet Meydanı) bir ok menzili kadar ötede, harçsız olarak iri taşlardan örülmüş, yedi insan boyu yüksekliğinde bir sütun gördük. Sütunun bu vaziyette durması herkesin hayretini çekiyor. Bunların yakınında bir şehir kadar büyük olan Hünkâr Sarayı bulunmaktadır. Üç sıra surla çevrilmiş olan Saray'ın ikametgâh kısmı üçüncü surun içerisinde. Saray sahalarının genişliği, çeşmelerini, odunluğunu, baltacılar yerini, bahçelerini ve bostanlarını, acemi oğlanlarını ve cebecilerini birer birer tarif etmek imkân haricindedir."

Polonyalı seyyah Simeon, İstanbul'un tıpkı bugün olduğu gibi 17. yüzyılda da çok kalabalık olduğunu şöyle ifade eder: "İstanbul'da kırk bin hane Yahudi, kırk bin hane Rum ve on bin hane Ermeni bulunduğunu söylenir. Türk nüfusunun haddi hesabı yoktur. Bundan başka pek çok sayıda mescid, misafirhane, vakıflar, medreseler, tembelhaneler, hastahaneler, aşhaneler, matbahlar, bedestenler, saraçhaneler, ahırlar, meydanlar, hamamlar, hanlar, çarşılar ki her gün birinde pazar kurulur, kahvehaneler, kavafha-

neler, saraylar, bostanlar vardır. Çarşılar mallarla, sokaklar insanlarla doludur."

Simeon, İstanbul'un büyüklüğüne ise ilginç bir açıklama getirir: "*İstanbul o kadar büyük bir şehirdir ki yangın zuhur edip yirmi bin ev yanmış olduğu halde, diğer semtlerdeki halkın haberi dahi olmaz. Her bahçe bir serviliktir. Bütün yollar, altı gün uzaklıkta da olsa Edirne'ye kadar olan yol gibi kâmilten kaldırım ile döşelidir. Fenalık olmasın diye her yerde zaptiyeler mevcuttur.*"

GEORGE SANDYS'İN İSTANBUL'U

"Binalar arasında servi ağaçlarıyla İstanbul, ormanda bir şehir gibi görünür."

George Sandys, İstanbul seyahatine, İngiltere'den Fransa'ya oradan da İtalya'ya gidip Venedik'ten bir gemiye binerek başlar. Sandys, 27 Eylül 1610 yılında İstanbul'a çıkar. İstanbul'da gördüğü her şeyi en ince ayrıntısına kadar notlarına ekleyen Sandys, oldukça hacimli bir seyahatname çıkarır ortaya. Toplam dört ciltten oluşan seyahatnamesi, İstanbul, Mısır ve Kudüs'ü merkeze alarak Osmanlı İmparatorluğu'nun idari, hukuki, dini ve sosyal yapısını anlatır.

"Şehir, eski dünyada sahip olduğu mükemmel liman ve boğazları vasıtasıyla Akdeniz ve Karadeniz kıyılarındaki zengin ticaretin merkezidir" dediği İstanbul'u şöyle anlatır Sandys:

"Zannederim biri, bu şehirde yirmi günde yiyeceğini Londra'da bir günde yer. Burada balık yenildiği gibi aynı zamanda halkın çoğu sebze, meyve, soğan, sarımsak, sıkıştırılmamış peynir, un, süt ve baldan yapılmış yiyecekler yer. Böylece onlar her şeyin bol olduğunu bilerek ve güzelliklerini düşünerek pek az veya hiçbir şey yemeden yaşarlar."

Aile ve sosyal yapıya ilişkin de gözlemleri olan Sandys, "Türkler anne ve babalarına büyük saygı duyarlar, aşağı olanın efendisine saygı duyduğu gibi. Toplumda genç yaşlıya, yaşlı olan da gence layık olduğu üstünlüğü ve değeri verir."

Türk toplumunda herkesin kardeşlik içinde yaşadığı belirten Sandys: "Onlar kendi aralarında iyi bir ahenk ve uygunluk içinde yaşarlar ki, aralarında kaldığım süre boyunca bir insanın bir diğer insana herhangi bir şiddet gösterdiğini görmedim" demektedir.

"İstanbul'un hamamları, camilerinden sonra en mükemmel binalarıdır. Bu millet yıkanmayı çok sever, temizlik ve sağlık için haftada iki gün hamama gidenleri gördüm. Onların su içme ve bol meyve yeme alışkanlığından ileri gelen hazımsızlıkları yıkanmakla giderildiği gibi spor ve yürüyüşten sonra yıkanmak vücudu yeniler. Hamamlarda, sabahları erkekler, öğleden sonra kadınlar yıkanmaktadır."

Dönemin İstanbul'unun şehir yapısına ilişkin ise Sandys şunu söyler: "Binalar arasında servi ağaçlarıyla İstanbul, ormanda bir şehir gibi görünür."

CANIM İSTANBUL*

Ruhumu eritip de kalıpta dondurmuşlar;
Onu İstanbul diye toprağa kondurmuşlar.
İçimde tüten bir şey; hava, renk, eda, iklim;
O benim, zaman, mekân aşip geçmiş sevgilim.

Çiçeği altın yıldız, suyu telli pulludur;
Ay ve güneş ezelden iki İstanbulludur.
Denizle toprak, yalnız onda ermiş visale,
Ve kavuşmuş rüyalar, onda, onda misale.

İstanbul benim canım;
Vatanım da vatanım...
İstanbul,
İstanbul...

Tarihin gözleri var, surlarda delik delik;
Servi, endamlı servi, ahirete perdelik...
Bulutta şaha kalkmış Fatih`ten kalma kır at;
Pırlantadan kubbeler, belki bir milyar kırat...

Şahadet parmağıdır göğe doğru minare;
Her nakişta o mana: Öleceğiz ne çare?
Hayattan canlı ölüm, günahattan baskın rahmet;
Beyoğlu tepinirken ağlar Karacaahmet...

O manayı bul da bul!
İlle İstanbul`da bul!
İstanbul,
İstanbul...

Boğaz gümüş bir mangal, kaynatır serinliği;
Çamlıca`da yeredir göklerin derinliği.
Oynak sular yalnızın alt katına misafir;
Yeni dünyadan mahzun, resimde eski sefir.

Her akşam camlarında yangın çıkan Üsküdar,
Perili ahşap konak, koca bir şehir kadar...
Bir ses, bilemem tanbur gibi mi, ud gibi mi?
Cumbalı odalarda inletir `Katibim`i...

Kadını keskin bıçak,
Taze kan gibi sıcak.
İstanbul,
İstanbul...

Yedi tepe üstünde zaman bir gergef işler!
Yedi renk, yedi sestem sayısız belirişler...
Eyüp öksüz, Kadıköy süslü, Moda kurumlu,
Adada rüzgâr, uçan eteklerden sorumlu.

Her şafak Hisarlarında oklar çıkar yayından
Hala çığlıklar gelir Topkapı Sarayından.
Ana gibi yar olmaz, İstanbul gibi diyar;
Güleni şöyle dursun, ağlayanı bahtiyar...

Gecesi sünbül kokan
Türkçesi bülbül kokan,
İstanbul,
İstanbul...

* Necip Fazıl Kısakürek

“Taş-ı Toprak Âresinde”

İSMAİL KILIÇARSLAN

“Bir ol şâra vardım ol şârî yapılır gördü
Ben dahi bile yapıldım taş u toprak âresinde”

Hacı Bayram-ı Veli

Mimar Sinan'ı efsanelerden arındırarak konuşursak, bence Mimar Sinan'ı Mimar Sinan yapan üç temel özelliği var. Birincisi 100 yaşına kadar yaşaması. Osmanlı döneminde hiç ummadığımız bir yaş 100 yaş. Çünkü Osmanlı'da ortalama 50 yaş ihtiyarlık yaşı gibi değerlendiriliyordu. Mimar Sinan ömrü uzun olsun diye dua almış olabilir. 100 yaşına kadar yaşamış. Böylelikle 4 padişah görmüş. Birincisi bu. Uzun yaşamak Mimar Sinan'ın en büyük şanslarından biri. İkincisi; Tezkiretü'l Bünyan'a baktığımızda, Kanuni Sultan Süleyman'la olan meşhur köprü yapımı hadisesinde, o dönemin mimarbaşı suyun akışına mukavemet gösteremeyen köprüler yapmasına rağmen o köprüler yıkılınca, Matrakçı Nasuh, “bize çok büyük faydası dokunan bir haseki var, bir de ona soralım mı?” teklifiyle gelince o zaman henüz sadece bir mimar yamağı ve haseki olan Mimar Sinan, Cihan Padişahı Kanuni Sultan Süleyman'la karşılaşıyor. Kanuni ile ilk karşılaşması zannediyorum. Padişah, “sen kimsin?” diye sorduğu zaman ise, “Ben Ağırnas köyünden haseki Sinan, köyümden sizin saadet bahçenize devşirildim.” diye cevap veriyor. Saadet bahçesi dediği de acemioğlanları ocağı malum.

Kayseri'nin Ağırnas köyünden acemioğlanları ocağına devşirilince, Mimar Sinan'ın karşılaştığı atmosfer şöyle bir atmosfer oluyor; İstanbul, bütün dünyanın bilim ve sanat başkenti o tarih

itibariyle. Dolayısıyla biz Sinan'ı ve benzerlerini şöyle izah edebiliriz; bunlar olağanüstü dehalar ve tekrarlanamaz tecrübeler yaratıyorlar. Halbuki eğer Sinan'ın kendini içinde bulunduğu İstanbul atmosferini doğru değerlendiresek, yani Kanuni Sultan Süleyman, Yavuz Sultan Selim ve devam eden padişahlar esnasında, Osmanlı nasıl pırl pırl bir bilim sanat dünyası üretebilmiş ve aynı anda hem Ebussuud, hem İtri'nin, hem Matrakçı Nasuh'un, hem Baki'nin yaşadığı muazzam bir atmosfere dönüşmüş İstanbul? Bunu anlayabilirsek, doğru sonucu elde edebiliriz.

Bu atmosfer neticesinde Mimar Sinan'ın Mimar Sinan olduğunu düşünüyorum. Yani şöyle, Osmanlı'da zaten mimaride büyük bir dehanın ortaya çıkacağı bir atmosfer vardı ve bu atmosfer kendi kabiliyetleri, yetenekleri ve çalışkanlığıyla Mimar Sinan'ı Koca Sinan olarak ve mimarbaşı unvanıyla tarih sahnesine koydu. Bunun böyle olmadığını düşünmek, bu tecrübenin tekrarlanamaz olduğunu düşünmemize yol açıyor ve bizi muazzam bir tembelliğe itiyor. Mimar Sinan için de bu böyle, İmam Gazali için de bu böyle, Uluğ Bey için de bu böyle. Söz gelimi Alparslan için de bu böyle. Yani bu tecrübelerin tekrarlanamayacağını düşünmek büyük bir tembellik. Mimar Sinan tecrübesi bugün tekrarlanabilir mi? Bir bakıma tekrarlanabilir ama bir bakıma da asla tekrarlanamaz. Çünkü Matrakçı Nasuh'un, Karaisali'nin, İtri'nin, Baki'nin Ebussuud'un aynı anda yaşadığı o atmosferi tekrarlamak gerekir, Mimar Sinan tecrübesini tekrarlamak için.

Üçüncüsü de; bence Mimar Sinan'ı hemen hemen bütün benzerlerinden ayıran tarafı, şimdi burada tabii bir sürü efsane anlatılıyor Mimar Sinan'la ilgili. Yok efendim padişahın kızına âşık oldu, yok Aleyhissalatü Vesselam Efendimiz'i rüyasında gördü, yok şöyle oldu böyle oldu. Bütün bunlar olmuş olabilir. Bütün bunları niçin inkâr edelim? Ne ki efsane gibi anlatılıyor, o artık tarihin bir gerçeğidir ama Mimar Sinan'ı Mimar Sinan yapan en önemli özellik bu efsaneler değildir. Mimar Sinan'ı Mimar Sinan yapan en önemli özellik iş ahlakıdır. Olağanüstü bir iş ahlakıyla karşı karşıyayız Mimar Sinan'dan bahsediyorsak eğer olağanüstü bir iş ahlakıyla karşı karşıya olduğumuzu bir kere anlamamız lazım. Şöyle ki; Padişah efendimize (padişah efendimiz dediğimiz de hani belki dünyanın gördüğü en önemli imparatorlardan biri olan Kanuni Sultan Süleyman) diyor ki; "Ben burayı bitmemiş olarak size teslim edemem." Süleymaniye Camii için söylüyor bunu. Niye uzadı? 7 yıldır niye sürüyor? "Ben camiyle konuştum, tabiri caizse camii bana 7 yıldan önce bitmeyeceğini söyledi" diyor. Yani öyle keskin bir iş ahlakıyla karşı karşıyayız ki, kellesini de ortaya koyuyor. Malum yani Süleymaniye Camii 2 aya bitmezse kelleni isterim, diyor ona Kanuni.

İki kere kellesinin gitme tehlikesiyle karşı karşıya kalıyor. Biri o meşhur köprüyü yaparken, diğeri Süleymaniye Camii'nin bitiş tarihiyle ilgili. İki kere kellesini ortaya koyuyor ve ikisinde de iş ahlakından gram geri adım atmıyor. Şimdi kal-fası Mimar Ahmet Ağa diyor ki, "Yahu padişah efendimiz kızıyor bitmediği için. Ahali huzursuzlanıyor, Rüstem Paşa, Zal Mahmut Paşa gibi adamlar senin aleyhine çalışıyorlar, bir destekçin Sokullu kaldı. Temellerin çökmesini beklemek için 2 kiş geçirmek yerine, Ayasofya'daki gibi iki tonoz koysak da bina bu tonozlarla taşınsa". Mimar Sinan hiç duraksamadan diyor ki, "Eğer seni benim yetiştirdiğimi bilmemiş olsaydım an itibariyle icazetini elinden alır seni inşaat

BİR ATMOSFER NETİCESİNDE MİMAR SİNAN'IN, MİMAR SİNAN OLDUĞUNU DÜŞÜNÜYORUM.

DÜNYA DURDUKÇA DURACAK BİR BİNAYI SİNAN AHLAKIYLA YAPMANIZ LAZIM.

işçiliğinden başlatırdım tekrar.”. Yani bu yüksek iş ahlakı Mimar Sinan’ı Mimar Sinan yapan en temel mesele olarak karşımıza çıkıyor. Şimdi geriye doğru alalım ve Mimar Sinan’ı mesleki birikiminin kaynakları bakımından söyleyelim. Birincisi Kayseri’de doğuyor. Kayseri merkezi görmüş olması bir fikir oluşturabilir bize. Kayseri merkezde hem Bizans hem Selçuklu hem nispeten beylikler dönemine ait mimari eserleri görmüş ve en önemlisi Erciyes’i temaşa etmiş bir çocuk olduğunu düşünebiliriz Mimar Sinan’ın. Erciyes, zirvesine çıktığınızda size muazzam bir ufuk çizen bir dağ. Anadolu’nun en güzel dağlarından biri. Sonra acemioğlanı ocağına devşirildiğinde, Süleymaniye civarına yani sonradan Süleymaniye’yi inşa edeceği yerdeki acemioğlanı ocaklarına geldiğinde ve elinin yatkınlığına da bakılıp haseki olsun bu, mimaride olgunlaşsın denildiğinde Osmanlı ordusuyla beraber seferlere çıkıyor. Böylelikle hem Avrupa’yı hem İran’ı hem de Mısır ve bugün Orta Doğu diye isimlendirdiğimiz coğrafyayı görme şansı oluyor. Buralardan gördüğü bütün mimari birikimi de devşiriyor aynı zamanda. Çünkü Mimar Sinan, hayranı olduğu Ayasofya da dahil olmak üzere etkileşime inanılmaz açık bir mimar. “Bunu bizde böyle yaparlar” demiyor. “Bunu şöyle de yapabiliriz” diyor. Ve diğer büyük İslam dehaları gibi büyük insanlık birikiminden yararlanabileceği kadar yararlanıp o büyük insanlık birikimini “İslamileştirerek” yoluna devam ediyor. Yani büyük insanlık birikimine karşı değil büyük insanlık birikimini alıp dönüştüren bir tavır görüyoruz, Mimar Sinan’da. İmam Gazali bunun dışında hiçbir şey yapmadı. Fahreddin Râzî bunun dışında hiçbir şey yapmadı, İmam Maturidi bunun dışında hiçbir şey yapmadı. Mimar Sinan da İslam dünyasının yetiştirdiği

büyük dehaların tam olarak yaptığını yapıp büyük insanlık birikimini İslam'a doğru dönüştürmenin kendi milletine kendi mensubiyetine kendi dinine ve onun kırmızı çizgilerine göre dönüştürmenin muazzam bir yolunu buluyor. Söz gelimi Süleymaniye'nin tezyinatını karasalıyla beraber planlarken, Avrupa'da katedrallerde, İran'da saraylarda, Mısır'da piramitlerde gördüğü tezyinatı kullandığına dair çok ciddi tespitler var. Akademi bu tespitleri yapıyor. Süleymaniye'nin ışıklandırılması bütünüyle orta Avrupa katedrallerinin yanlış ışıklandırmasına bir cevap olarak karşımıza çıkmış durumda ve Süleymaniye'nin ışıklandırmasına, Süleymaniye'nin is dolaşımına is toplanmasına ve akustiğine çok önem veriyor. Tabii ki akustiği de özellikle Ayasofya'dan İstanbul kiliselerinden falan görerek ve fakat akustiğe, İsm-i Celal burada fısıltıyla bile söylene camideki herkes duyabilsin diye akustiğe sesin dağılımına takıntılıyım sultanım diyecek kadar meseleyi İslamileştirmekten, İslam'a söyletmekten yana. Bu yanıyla da bizim neyi kaybettiğimizi bize hatırlatan biri gibi Mimar Sinan'ın biyografisi. Neyi kaybettiğimizi bize sürekli hatırlatıyor. Biz büyük insanlık birikimini dönüştürmekten ve iş ahlakından yoksun insanlar olarak kellemizi ortaya koyabileceğimiz herhangi bir eylemin içinde bulmuyoruz kendimizi. Korkuyoruz bundan dürüstçe konuşmak gerekirse ve şimdi büyük Kahramanmaraş depreminden sonra ya da yaklaşan İstanbul depreminden önce Mimar Sinan'a baktığımızda karşılaştığımız şey şu, Mimar Sinan kendisinden depremler ve yangınlar konusunda tedbir isteyen dört büyük Osmanlı padişahına sürekli aynı şeyi söylüyor. İnsanların oturduğu evler taştan inşa edilemezler. Ahşaptan inşa ettiğimiz evlerin birbirine yakınlığı ise yangını engelleyecek meseledir. Bu konuda nizamnameler çıkartmadan ne depremle ne de yangınla İstanbul

mücadele edemez sultanları diyor ve büyük önemi olan Kanuni Nizamnamesi'nde İstanbul sokaklarının kaç metre olacağı da kaç arşın olacağı da belli. İki ahşap evin birbirine minimum uzaklığı da bu nizamnameyle belli. Mesela bu nizamnameye uygun olarak yapılmamış İstanbul mahalleleri, 19. yüzyılda hem Sarıgüzel yangınında hem de Küçük Ayasofya yangınında, biliyorsunuz Sarıgüzel yangını Mehmet Akif'in de evlerinin yandığı büyük yangındır, büyük zarar görüyor. Binaların birbirine, o nizamnameye aykırı olarak çok yakın yapıldığı semtler burası. Küçük Ayasofya Mahallesi o kadar yanıyor ki, mahalleden geriye tek bir tahta parçası kalmıyor diye kayıtlı. Yani büyük dehalar, büyük kafalar, büyük zihinler neyin nasıl olması gerektiğini belirliyor ama insanlar sürekli bu belirlenmişlikleri törpüleyerek kendilerine avantaj sağlamaya çabalıyorlar ama kendilerine sağladıkları avantaj çok acıklı bitiyor. Bugün dergimiz yayımlandığında depremin neredeyse birinci yıl dönümü olmuştur olacak. Ben depremden sonra gittiğimde bölgeye yan yana iki evin birinin raflarından bardakların bile düşmediğini diğerinin tuzla buz olduğunu gördüm. Bütünüyle insana bağlı ve insandan hareketle yanlışlıklar bunlar. Elbette toplamda olağan şeye kader diyoruz ama eğer dünya durdukça durması için bir bina yapıyorsak, Süleymaniye Camii gibi Sinan ahlakıyla yapmanız lazım. Aksi takdirde tuz buz olacak, kendimize mezar olacak binalar inşa ediyoruz. İstanbul'u bekleyen büyük soru bu. İstanbul'u Mimar Sinan aklıyla Mimar Sinan'ın yaklaşımıyla ve Mimar Sinan'ın iş ahlakıyla mı dönüştüreceğiz yoksa insanlara evlerine tabut yapmayı marifet bilen müteahhitler eliyle mi dönüştüreceğiz? Bu sorunun cevabını arayacağız. Biz Müslüman Türkler, Sinan'dan yana olsak sonuç alırız diye düşünüyorum. Yine de Allah sonumuzu hayretsin.

● NERMİN TAYLAN

ÇIKTIĞI YOLDAN DÖNMEYEN FATİH FÂTİH SULTAN MEHMED HÂN

Osmanlı Padişahı Sultan II. Mehmed veya en bilinen ismiyle Cihan İmparatoru Fâtih Sultan Mehmed, 30 Mart 1432 tarihinde Sultan II. Murad'ın dört oğlundan biri olarak Edirne Sarayı'nda dünyaya gelmiştir. Edirne Sarayı'nda diğer tüm şehzadeler gibi mükemmel bir eğitimden geçmiş, devrin en kıymetli hocalarından ders almıştır.

Küçük yaştan itibaren tecrübeli devlet adamları tarafından eğitilen şehzadenin tarih kitaplarında ilk bilinen lalaları Kasapzâde Mahmut ve Nişancı İbrahim'dir. Tahminlere göre Şehzade Mehmed, ilk kılıç kullanma, ok atma ve gürz fırlatma gibi askeri eğitimleri bu iki isimden almıştır. Sancak vakti gelip 1443 yılında Edirne'den Manisa'ya vali olarak gönderildiğinde yine aynı hocaları kendisiyle birlikte gitmiş ve devlet idaresini de yine onlarla Manisa'da öğrenmiştir.

Kendisinden büyük olan ve taht namzedi olarak görülen ağabeyi Şehzade Alaaddin Ali Çelebi hayatta iken, taht hayali kurmak dahi imkânsız olsa da sancağa henüz gönderildiği dönemde Şehzade Alaeddin Ali Çelebi'nin ani vefatı üzerine tahtın tek varisi konumuna gelmiştir.

Çok sevdiği ve kendisinden sonra tahtı bırakacağı yegâne şehzadesinin ani ölümüyle sarsılan Sultan II. Murad 1444 yılının ağustos ayında Yeniçeri Ağası ve diğer beylerinin önünde "*Cümle tâc ve tahtımı ve unvânımı fi'l-cümle oğluma verdim*" cümleleriyle tahtı oğluna bırakarak saltanattan çekilir.

Sultan II. Murad Osmanlı tarihinde ilk defa kendi isteğiyle tahttan çekilip Bursa'ya giderken henüz 12 yaşında olan Şehzade Mehmed Sultan II. Mehmed unvanıyla Osmanlı tahtına oturur. Daha ilk hükümdarlığı döneminde büyük projelerin takipçisi ve uygulayıcısı olacağını gösteren Sultan Mehmed'in fikirleri ne yazık ki devlet ricalince pek kabul görmemiştir.

Nitekim Osmanlı Devleti'nin tam eski ihtişamlı günlerine ulaşacağı bir vakitte tecrübesiz genç bir sultanın başa geçmesi birtakım iç ve dış sorunlara, isyanlara yol açar. Kısa süre içerisinde Sultan II. Murad döneminde alınan Balkanlardaki pek çok bölge elden çıkar.

Gerek devlet ricali gerekse asker, çocuk yaştaki padişahın başarılı bir hükümdarlık dönemi geçireceğine inanmaz. Bu sırada Avrupa kaynamakta Balkanlar'daki pek çok devlet kuvvetli bir Haçlı birliği toplayarak Osmanlı'yı önce Balkanlardan sonra Anadolu'dan çıkarma planları yapmaktadır.

Nihayet Papa'nın önderliğinde toplanan Macar, Eflak, Leh ve türlü Balkan milletlerinden oluşan Kral I. Ulászló komutasında toplanan Haçlı ordusu, Osmanlı üzerine yürüme kararı alır. Papa'nın çeşitli Balkan milletlerinden ve özel askerlerden oluşan kuvvetli bir orduyla üzerine yürüyeceğini haber alan Sultan II. Murad, Sadrazam Çandarlı Halil Paşa'nın ordunun başına geçip Haçlılarla mücadele etme çağrısına kulak vererek Edirne'ye döner ve Sultan II. Mehmed'i Çandarlı Halil Paşa ile beraber Edirne'de bırakarak Macar seferine çıkar.

Babasının Edirne'ye geldiği sırada Sultan II. Mehmed babasına kendisinin ordunun başında sefere gideceğini ve bu sebeple Edirne'nin başkent olması münasebetiyle boş kalmaması açısından taht naibi olarak burada kalması gerektiğini söylese de genç padişahın bu isteği hem babası hem de Çandarlı Halil Paşa gibi devlet adamları tarafından kabul görmez. Devrik Padişah Murad Han Osmanlı Ordusuyla birlikte sefere giderken tahtı beklemek zorunda kalan Sultan II. Mehmed olur.

10 Kasım 1444 yılında Sultan II. Murad önderliğindeki Osmanlı ordusu Varna'da mutlak bir zafer kazanıp, Balkanlardaki Osmanlı nüfuz ve hâkimiyetinin kurulmasını sağlayarak İstanbul'u fethetme yolunda en büyük adımı atmış olur. Bu zaferden sonraki İslam ülkelere gönderdiği bazı fetihnamelerde Osmanlı Sultanı olarak Sultan II. Mehmed geçse de saltanattaki gerçek söz sahibi sabık padişah Sultan II. Murad'dır.

Sabık padişah sefer dönüşü Edirne'de kısa bir süre istirahat edip Manisa'ya döner. Manisa'da kaldığı sürede, Sultan Mehmed'in Karamanoğullarına sert muamelesi sebebiyle oğluna uyarı niteliğinde mektuplar gönderir. Bu ikili dönemde tahta oturan kişi Sultan II. Mehmed olsa da devletin idaresi noktasındaki söz sahibi olan kişi adeta Sultan II. Murad'tır. Nihayetinde Erdel seferi sırasında Yeniçerilerin söz dinlemeyip başkaldırması ve Balkanlardaki bazı gelişmeler üzerine Sultan II. Murad'ın Manisa'dan çıkıp uzun bir yolculuktan sonra Edirne'ye gelerek tahtı Sultan Mehmed'ten alır ve yeniden Osmanlı padişahı olur.

Sultan II. Mehmed ise Zağanos ve Nişancı İbrahim Paşa ile yeniden şehzade unvanıyla Manisa valiliğine geri gönderilir. İleriki yıllarda tüm milletlerin dileği ancak Allah'ın yalnız bir millete nasip ettiği kutlu şehir İstanbul'u fethedip çağ açıp çağ kapatan bir komutan olarak tarihe geçecek olan Şehzade Mehmed'in, Manisa'ya ikinci gidişinde artık her şey çok farklıdır.

Babasının emir ve iradesiyle tahta geçmiş, devlet ricali ile ulema cenahından kabul görmemiş ve asker tarafından yeterli derecede kabul edilmemiş, patlak veren Haçlı hareketine karşı yetersiz görülerek ordunun başında olmasına müsaade dahi edilmemiş ve en nihayetinde adeta bir darbe ile tahtı elinden alınarak Manisa'ya sanki sürgüne gönderilmiştir.

Saltanat tozunu yutmuş, tahtın gücünü tatmış, cengâverlik kaniyla hayat bulan şehzade bu ikinci valiliği sırasında bir taraftan ilmi sohbetlere devam ederken çeşitli dillere merak salıyor, dönemin ünlü alimleriyle sabahlara kadar ilmi tartışmalar yapıyor, Grekçe, İtalyanca, Arapça ve Farsça gibi çeşitli dünya dillerini öğreniyor ve tüm bunlarla birlikte Venediklilerle girdiği mücadelelerde başarı kazanıp ganimetler elde ediyor, Ayasulug'da hükümdarlık alameti olan para dahi bastırıyordu. 1448 yılında yapılan II. Kosova Savaşı'nda Sultan babasının çağrısı üzerine sağ kolda bizzat kılıç sallıyordu. 1446 yılından 1451 yılına kadar Manisa valiliği döneminde bir şehzade gibi değil daha çok bir hükümdar gibi davranan Şehzade Mehmed bazı evraklarda Sultan Şehzade olarak da yer almıştır.

Şehzade Mehmed'in Manisa valiliği döneminde valilik görevini en güzel şekilde yerine getirmesinin yanı sıra; kendisini ilmi açıdan eğiten, öğrendiği çeşitli diller sebebiyle pek çok kaynağı orijinal metninden okuyan, İstanbul'un surlarını bizzat surların yanına kadar gelip inceleyen, surların geçilmesi için balistik hesaplarını bizzat kendisi yaparak dökülecek topların çizen, Büyük İskender gibi tarihin en büyük komutanlarının stratejilerini, kazandıkları zaferleri ve kaybetme nedenlerini en ince detayına kadar okuyup araştıran, dünya tarihini ve dinler tarihini bizzat kaynaklarından okuyarak notlar alan çalışkan bir talebe olmuştur.

Henüz bir şehzade iken İstanbul'u alma planları yapan Şehzade Mehmed'in kütüphanesinde gök bilimleri, İstanbul'un arkeolojisi, peygamberlerin hayatı, hükümdarların zaferleri, daha önceki yıllarda gemilerin nasıl karadan yürütüldüğü, dünya üzerindeki tüm milletlerin dökmüş oldukları topların muhteviyatı, İstanbul'un Surları, Dünya atlası, Süleyman Peygamber'in sihir kitabı gibi pek çok eser bulunmaktaydı.

Salifüzzükr; Sultan II. Mehmed Manisa Sarayı'nda yegâne şehzade olarak tahta geçeceği günlerin hayalini kuran sıradan bir şehzade değil, her anını darsine çalışarak geçiren alim bir talebe gibi vaktini say etmiştir. Tahtan darbe ile indirildiğinde kırgın ve kızgınlıkla asi olmamış, tüm sebep ve nedenleri kendisine nitelikli ders edinerek İstanbul kapısını açacak anahtarı bulmaya çalışmıştır. 10 Şubat 1451 tarihinde Edirne'de aniden rahatsızlanıp vefat eden babasının *"Beni Bursa'da oğlum Alaaddin Ali'nin yanına defnedin ve bir daha da hanedandan kimseyi buraya gömmeyin"* vasiyetine, İstanbul'u alıp bundan sonraki tüm padişahların İstanbul'a gömülmesiyle karşılık vermiştir.

Nitekim 18 Şubat 1451 yılında ikinci defa tahta çıkışı ilk çıkışı gibi olmayacak, kendi devlet adamlarını göreve getirmek suretiyle Manisa'da çalıştığı dersi yalnız kendisini yerli görmeyen devlet adamlarına değil ardı sıra yaptığı fetihlerle tüm dünyaya anlatmaya başlayacaktı.

**Kendi devrinin
tüm imkânlarını
kullanmak
suretiyle askeri
ve siyasi tarih
sahasında
yeni buluşlar
yaparak, mutlak
hedefi olan
şehri karadan
ve denizden
mükemmel
şekilde
kuşatıyordu.**

Çünkü Fâtih Sultan Mehmed Nicolae Jorga'nın anlattığı gibi:

"Fâtih, ne XII. Karl karakterinde bir hayalci ne de Napolyon gibi insanüstü büyüklükte bir ütopyacı idi. Aksine, sürekli geliştirdiği hırslı bir ruha sahipti; zihni ise hep keskin ve sakindi. Her şeyi yok edip bir canavarın bıraktığı izler gibi ardında devasa harabeler bırakarak şöhret kazanmak değildi amacı; aksine sistematik olarak ve tüm zamanlarda bâki kalacak eserler yaratmak istiyordu.

İnce, ama dayanıklı çelik gibi bir vücut, ister Güney'in güneşi altındaki yakıcı ovalarında, isterse Kuzey'in dağlarının içinden geçilmez ormanlarında, her türlü tehlikeyi, yorgunluğu ve iklimden kaynaklanan zorlukları aşmasına yardımcı oluyordu.

Sanki büyük bir planlama, yorulmadan her gün çalışma, önemli karar arefesinde kendine güveni barındıran bir sakinlikle, insan gücünü tasarruflu kullanıp, insan kanı akıtmaktan kaçınarak, uyum içinde bir devlet kurmak için

çaba göstermek ve imparatorlara yakışır bir eseri var etmek için yaratılmıştı".

Nitekim babası II. Murad'ın ani ölümüyle birlikte hiç beklemediği bir anda yeniden Osmanlı Sultanı olan II. Mehmed bundan sonraki tüm siyasetini İstanbul'un fethi üzerine kuracaktı. Kendi devrinin tüm imkânlarını kullanmak suretiyle askeri ve siyasi tarih sahasında yeni buluşlar yaparak, mutlak hedefi olan şehri karadan ve denizden mükemmel şekilde kuşatıyordu. Yaptığı harikulade savaş planı, savaş alanındaki stratejisi ve döktürdüğü topraklarla kazma faaliyetlerinin olağanüstü katkısıyla birlikte savaş Türk kuvvetlerinin başarısıyla sonuçlanacaktı.

Tarihin akışını değiştiren, peygamberinin (s.a.v.) asırlar öncesinden müjdelediği bu muhteşem Sultan'ın İstanbul önlerine geldiğinde elinde bulunan anahtar şüphesiz Manisa Sarayı'nda dersini en iyi şekilde çalışmış olmasıydı. Çünkü Fâtih Sultan Mehmed'in en iyi öğretmenlerinden biri olan Kurân-ı Kerim ona "Bir işe başladığında asla yarım bırakma." diye öğütlemekteydi.

Denizin Kentini Yaktım

Denizin kentini yaktım
Vızıldayıp duran kafamın ortasında
Denizin kentini yaktım
Hurma şırıltılarıyla

Denizin kentini yaktım
Beni çocukluğumdan koparan
Denizin kentini yaktım
Bir kent kadın kabuklarından

Denizin kentini yaktım
Miras kalmış bir alevle
Denizin kentini yaktım
Veli ağaçlarla kalbi atan mermerle

Tanrıyı anarak kalbi atan
Cami sütunları boğdu
Sararmış gözyaşlarıyla
Kararmış denizin kentini

İstanbul ey sevgili şehir
Dön dön karadan gelen sesime
Son veren zaman yatırında
Denizden getirilen biçimine

İŞE YARAR BİR ŞEY

KUŞ UÇUŞU YAZARLIK:
www.yazgonder.com

TÜBİTAK Marmara Teknokent destekli olan YazGönder platformu, yayınevleri, dergiler ve sanatçılar arasında etkin bir koordinasyon ve yazın dünyasının dijital dünyaya entegrasyonu amacıyla geliştirilmiş bir sistemdir. Sanatçılar çalışmalarını dergi ve yayınevlerine YazGönder üzerinden gönderebilir, yayınevleri ve dergiler de kendilerine gönderilen çalışmalarını sistem üzerinden kolayca takip edip cevaplandırabilirler.

YazGönder'in (www.yazgonder.com) sitesine girildiğinde sayfada dergiler tarafından verilen ilanlara tıklayarak ilanın detayları görülebilir ve üye olduktan sonra yazar olarak bu ilanlara başvurabilirsiniz. Ayrıca bir ilan, bir dergi tarafından kabul edildiğinde ya da reddedildiğinde yazara bildirim de gitmektedir. Üyelik sisteminde hiçbir ödeme talep edilmediğinden umuma hizmet eder ve aracı vazifesi görür. Kısacası sistem yazarı koca bir edebiyat dünyası ile tanıştırmayı hedefler.

Bir dergi de YazGönder'e üye olduktan sonra editör panelini kullanma imkânına sahiptir ve dergi kendisine ait panelden dilediği gibi yeni ilan açabilir, gelen ilanlara olumlu olumsuz cevap verebilir. Dergilerin verdiği tüm ilanlar hem YazGönder'in anasayfasında hem de yazarların kendi sayfalarında otomatik olarak görünür.

Aziz İstanbul'un bir portresini de kelimelerle çizmek üzere kıymetli isimlere sorduk.

İstanbul

Nedir?

Ne Olmalıdır?

HAZIRLAYAN:

SERVET SENA SORKUN

İSTANBUL ÖZEL SAYISI
D
OS
YA

AHMET MURAT ÖZEL

İstanbul, ortasından geçen boğaza en çok benzediği bir dönemi yaşıyor belki de. Doğu batıyla, güney kuzeyle burada birbirine karışıyor, hatta birbiriyle yarışıyor. İstanbul, kapanın elinde kalacağı bir yarışın konusu. Kim kazanacak? İstanbul bizim bir şehrimiz olarak kalacak

mi, yoksa turizmin, sermayenin, eğlencenin, inşaatın hallaç pamuğu gibi attığı, burada yaşayanları biraz aç gözlü, biraz yağmacı yapacak bir geçiş mahalli, mesela bir turnike mi olacak? İstanbul'un bir töresi, bir mutfağı ve mesela bir folkloru artık yok. Tam da bu boğaz benzetmesine uygun olarak, bütün törelerin, bütün mutfakların, bütün folklorların katıldığı bir simbiyoz var. Ağaç mı kazanır, ağaca yapışmış ve oradan beslenen mantarlar mı? Bunu şimdiden kestirmek zor.

MURAT AYAR

Kıymetli bir İnci gerdanlık gibi dünyanın göğsünde asılı olan İstanbul, tarih boyunca nice devletlerin, imparatorlukların, komutanların sahip olmak için canlarını feda ettikleri bir şehirdir. Müslümanlar daha Hazreti Muhammed aleyhisselamin vefatının 50. yılından itibaren İstanbul'un fethine nail olmak için ciddi uğraşlar vermiştir. Ama bu kıymetli görev Fatih Sultan Mehmet'e nasip olmuştur. İstanbul fetihten sonra da Batı koalisyonu için büyük bir yas Müslümanlar için ise büyük bir sevinç olmuştur. Öyle bir sevinçtir ki bu; dünyanın her tarafından gerek fetih sırasında gerekse sonrasında, akıncılar, savaşılar, kahramanlar, şairler seyyahlar, tacirler ve alimler bu kenti kendisine mesken tutmuşlardır. İstanbul 1453 yılından beri, özgür insanların başkenti olmuştur. Bugün de aynı şekilde

dünyanın her tarafından Latin Amerika'dan, İngiltere'den, Almanya'dan, İsviçre'den Amerika'dan, Kanada'dan, Müslüman veya gayrimüslim birçok insan öz memleketlerinde kendilerini ifade ettiklerinde çalıştıkları üniversitelerde ve iş yerlerinde baskıya uğradıkları için yüzlerce aydın alim olarak kendisini İstanbul'da ifade etmeye çalışmaktadır. Bu bağlamda şu anda da İstanbul özgür insanların başkenti olmaya devam etmektedir. İstanbul tam bir imparatorluk şehridir. Tarihin, kültürün, kardeşliğin, dayanışmanın ve insanca yaşamın başkentidir.

SADIK YALSIZUÇANLAR

“İstanbul, ‘cem’ makamıdır, birleyen, toplayan, bir araya getirendir. Bir kavle göre, İstanbul’da, Hakkın, el-Câmii ismi baskındır. İki kıtayı birleştirir. Karalarla denizi birleştirir. Ormanla toprağı, ağaçla suyu bitiştirir. Milletleri, kavimleri toplar. Dinleri bün-

yesinde barındırır. Geçmiş, gelecek ve şimdiki zamanı birleştirir. Yerle göğü, fizikle metafiziğı, öteyle beriyi bir araya getirir. Bedenle ruh burada bütünleşir. Hâsılı, cem eder, toplar, derler, bütünler ve sürekli birler. İçinden deniz geçen biricik şehirdir. Uzun zaman başkenttir. Kültürel ve toplumsal merkezdir. İstanbul, bu niteliklerine uygun biçimde olmalıdır. Öyle bakılmalı, öyle yönetilmeli, öyle yaşanmalıdır.”

NAJLA TAMMY KEPLER

İstanbul. 1453’te Müslümanlar tarafından fethe edilen ve yeniden hayat bulan kente ben 4 Temmuz 2005’te geldim. 4 Temmuz’un Amerika için “kurtuluş günü” olması oldukça ironik bir durum benim için. Çöken “Batı uygarlığı”ndan kaçmışım çünkü. Benim için İstanbul daha çok Fatih ve Üsküdar’dır. Fatih ruhuma hayat verirken, Üsküdar

nefes aldığım yerdir. İstanbul tüm dünyadaki değişimin hemen kilit noktası hem de insanlığın yeniden kalkış noktasıdır.

HÜSEYİN AKIN

İstanbul, gözü-müzü açtığımız şehir. Tüm Anadolu'yu hafızasında taşır. Başkentler başkenti. Nebi'nin dilinden fetih müjdesine nail olmuş. Hem Selçuklu hem Osmanlı hem Cumhuriyet. Hem dün hem bugün hem yarın. Hacı Bayram Veli'nin nagehan vardıği şehirlerden. Çarşıları hâlâ kenevir, asırlar geçmesine rağmen kandil geceleri hâlâ buhur kokan. Caddelerinde serazat çocukluğumu ve gençliğimi gezdirdiğim, ökçesine basarak yürüdüğüm, bir kitap gibi sayfa sayfa okuduğum, öldükten sonra kendisinde kendisiyle dirildiğim şiir yurdum. İçinde başka bir yerlere sığdıramadığım insanların bulunduğu dünya evim. Kavga ettiğim ama ardından hemen barıştığım, gürültüsünden kaçıp yine gürültüsüne sığındığım gönül ülkem. İstanbul, içinde yaşayanları ve onu içinden sevenleri kendisi kılan bütün güzel şeylerin müşterek adıdır.

İstanbul ne olmalıdır? İlk başta kendisi olmalıdır İstanbul. Ne eski ne yeni ne de hayallerdeki değil, kendi kendisinin kendisi. Sesi, nefesi ve Türkçesi ile ona gelenleri kabul eden, taşını toprağını altın bilip gelenleri geldikleri yere geri gönderen olmalıdır. Sadece onda doğanlar değil ona gelip onda yaşayanlar da onda ve orada ölmeli, ölebil-melidir. Kağıthane'ye yolu düşen Nedim'le nadim olmadan Beşiktaş'a Yıldız'a, Ortaköy'e gidenler Yahya Efendi ile kemâle ermeli ve Yahya Kemal gibi yüzünü boğaza dönüp seslenmelidir: "Nice revnaklı şehirler görülür dünyada Lakin efsunlu güzellikleri sensin yaratan/ Yaşamıştır derim en hoş ve uzun rüyada/Sende çok yıl yaşayan sende ölen sende yatan" İstanbul'un en yoksul, en gariban ve en dertli insanı ona bakacak bir tepe bulamasa bile bir taşın üzerine çıkıp "Oh be! İstanbul varmış!" diyebilmelidir. İstanbul verilmiş sözümüz, yenilenen akdimiz, edilen yeminimiz, kabul olmuş duamız olmaya en çok yakışandır; depremlerle, yangınlarla, felaketlerle değil 85 milyon olarak alımıza kondurduğu öpücükle hatırlanmalıdır.

HALİL İBRAHİM İZGİ

İstanbul her şeyden önce bir fikirdir. Birçok fikir gibi dinamik, coşkulu ve değişkendir. Şeyh Galip'in söylediğidir. Her renge boyanmış ama renk vermemiştir. Bir arada yaşamının lezzetidir. Mikrokozmostur bir yönüyle. Kendisini sevenleri seven kendisinden haz etmeyenleri çok da önemsemeyen bir şehirdir. Adil, vefalı ve cefakardır. Nice insan için bir okul olmuştur. İstanbul'un uzatmalı bir öğrencisi olarak sokaklarında Kudüs'ü görürüm. Kuzguncuk, Balat, Selimiye, Kapalıçarşı... Birçok devletten daha eski tarihi olan bu semtler aynı zamanda gelişen fikirlerin beşiği olmuştur. Evet, çağ değişmiş ve biraz ışıltısını kaybetmiştir. Ama

esas hatırlaması gereken özgüvenidir. Ubuntu diye bir kelimesi var Güney Afrika'nın. Ben ancak biz olunca tamamlanırım diyebiliriz buna kısaca.

İstanbul, içinde yaşayan insanlara birbirleriyle zengin olabileceklerini göstermiştir. Ne olmalıdır? Kendisi olmalıdır. Gururla geçmişini okumalı ve onunla geleceğe nefes üflemelidir. Büyük bir Kudüs, küçük bir dünya. İstanbul bu. İstanbul, çok iyi fikir.

MURAT GÜZEL

İlk çağlardan beri dünya üzerinde önemli yerleşim yerlerinden biridir İstanbul. Bu önem İstanbul'un sırf iki kıta arasındaki önemli geçiş noktalarından birini teşkil etmesinden, yani coğrafyadan ya da içerdiği insan unsurundan, bir anlamda nüfusundan kaynaklanmaz; dahil olduğu devletin en önemli medeni, kültürel merkezi oluşunun da etkisi büyüktür bu önemin ortaya çıkışında. Handiyse o devletin, siyasi oluşumun ufkudur bir yerde İstanbul. O devlet ya da siyasi oluşum bütün iktisadi, toplumsal, tarihsel, kültürel çabasını İstanbul için harcar, harcamıştır ya da harcayacaktır. Bu anlamda

İstanbul, dahil olduğu medeniyet için bir merkez şehir olduğu kadar bir ufuk şehirdir de. İstanbul'un ne olduğunu tartışmak bu bakımdan onun dahil olduğu medeniyetteki merkeziliğinin ne olduğunu tartışmak kadar o medeniyetin ufkunun ne olduğunu da tartışılmasını icbar eder. Kim ne derse desin, son 571 yıldır İstanbul, nihai kertede bir İslam şehridir, Müslüman bir şehirdir yani. Onun merkeziliğini de ufkliliğini de İslam medeniyeti içinde aramak bu açıdan sadece tutarlı değil, doğrudur da. Bu medeniyetin sırf merkezi, ufki bir şehri olmasının yanı sıra bir hayal şehri olduğunu da belirtmek gerekir İstanbul'un. Yahya Kemal Beyatlı'nın şiirindeki gibidir belki de durum. Cihangir'den gurup vakti bakınca ateşten bir kaşaneye dönüşen Üsküdar dahildir "Halkının hilkatı her semtini bir cennet eden" İstanbul'a sözgelimi.

METİN UÇAR

92'de büyük bir aşk ve hasretle geldiğim ve kaldığım İstanbul'un pek çok özelliğinin ve güzelliğinin yanında, bildiğim fakat görmekte teyit ettiğim en önemli değeri silüetidir bence. Şehadeti ifade eden minareleri ve birlik ve beraberliği gösteren kubbeleriyle İslam'ın ve imanın simgesidir İstanbul. İstanbul'a bakan bunu görmüş ki geçmişte ismi bir müddet İslambol olarak yazılmış ve söylenmiştir. Binaenaleyh, İstanbul'a yapılacak en büyük hizmet, Fatih'in emaneti ve hadis-i şerifle

mübeccel bu şehrin silüetini korumak, bu nadir sembol şehrin suretine ve siretine zarar verecek her türlü icraattan kaçınmaktır. İki kıtayı birleştiren İstanbul'u dünya şehri yapma ameliyesi onu dünyevileştirmek olmamalıdır. Ve İstanbul'u yaşamak İstanbul'da yaşamaya dönmemelidir.

YUSUF TURAN GÜNAYDIN

İstanbul bir aynadır. Boşuna Mir'ât-ı İstanbul diye bir eser yazılmamış... Fethinden itibaren milletimizin istidadı, kabiliyetleri ve dünyaya hâkim olma arzularının yansıdığı bir ayna olmuştur. Günümüzde bütün Anadolu'nun her şeyiyle ama her şeyiyle yansıdığı bir ayna

mesabesindedir. Orada Anadolu'nun her köşe bucağını temsil eden bir şeyler bulabiliyoruz fakat artık klasik İstanbulluyu bulamıyoruz... İşte 'Ne olmamalıdır?' sorusunun cevabı da bu hususla bağlantılıdır: Daha önce buraya yansıyan Anadolu'yu/Anadoluluyu içinde eritiyor, istidadını geliştirip yetiştiren bir şehirken bugün tam tersi köy kültürünün yoğurup şekillendirdiği bir şehir olmamalıdır. Köylülük köyde güzeldir fakat İstanbul'da öyle değil... Yoğurucu İstanbul'un tekrarı olmaz çünkü.

PEREN BİRSAYGILI MUT

İstanbul, İslam dünyasının kalbi ve ruhudur. Akif'in Fatih Kürsüsü'nden dünyanın her yerindeki milyonlarca müslümana seslendiği şehirdir. İslam düşüncesinin, edebiyatının ve sanatının merkezidir. Seyyahların en çok görmek istediği, fikir adamlarının, yazarların ve şairlerin sohbetlerine en çok dahil olmak istediği şehirdir. Kudüs'ün, Şam'ın, Bağdat'ın, Kahire'nin ya da Marakeş'in ruh eşidir aynı za-

manda. Bugün İstanbulumuz, tıpkı Osmanlı Dersaadet'inde olduğu gibi bilhassa kültür ve düşünce sahasında büyük bir merkez olma özelliğine tekrar kavuşsa, ne güzel olur.

CENGİZHAN ORAKÇI

Yahya Kemal Beyatlı “Türk İstanbul” yazısının girişinde, “Bir iklimin manzarası, mimarisi ve halkı arasında halis ve tam bir ahenk varsa, orada, gözlere bir vatan tablosu görünür.” der.

İstanbul bizim için yüz yıllar boyunca bir vatan tablosu idi; manzarası, mimarisi ve halkı arasında halis ve tam bir ahenk vardı. Artık bunu rahatlıkla söyleyemiyoruz, çünkü o “ahenk” ne yazık ki artık yok! Kafamız ve gönlümüz karıştığı için İstanbul’u nasıl kurup İstanbul yaptığımızı da unuttuk.

Eğer unutmazaydık İstanbul’a (Suriçi) bir çivi bile çakmazdık, onu gözbebeğimiz gibi sakınır, korurduk. Oysa biz Suriçi’ne yollar

açmak için sayısız tarihi eser ve binayı yerle bir ettik. İstanbul, İstanbul olarak kalmalıydı; Viyana’nın Viyana olarak kaldığı gibi. Fakat biz “Türk İstanbul”u Türk İstanbul olmaktan çıkarmayı başardık! Bu “başarı” tarihteki en büyük başarısızlığımız sayılmalıdır bana kalırsa. Bu nadide elmas parçasının kıymetini bilemedik ne yazık ki.

Hâlâ bir ümit var mıdır? Neden olmasın! Bunun için acımasızca yıkımlar yapılmalıdır! Evet, evet yıkımlar! Mesela, Süleymaniye Camiinin silüetini bozan beton yığınları Eminönü’nden itibaren yıkılmalı ve o görkemli şaheser ortaya çıkarılmalıdır. Unutulmasın ki İstanbul bir açık hava müzesidir, o müzenin içinde çer çöpün işi olmamalıdır.

İstanbul’a bu kadar acımasızlık artık son bulsun. İstanbul bunları hiç hak etmiyor. O bizim ruhumuzun ve kalbimizin şehridir, öyle de kalmalıdır.

AYKUT NASİP KELEBEK

İstanbul’da yaşamanın çeşitli zorlukları var: Giderek büyüyen insan kalabalığının içinde bazen gerçekten bunalıyor, kısa mesafeler arasında bile bıktırıcı bir hâl alabilen araç trafiğine katlanmak zorunda kalıyor, hırlısıydı hırsızıydı derken birçok güvenlik problemiyle karşılaşılıyor ve bir yandan da son yıllarda iyice vahşileşen hayat pahalılığıyla mücadele ediyoruz. Bütün bunlar yetmezmiş gibi, şehirleşme hususunda gösterdiğimiz iğrenç direnç de İstanbul’da yaşamayı ayrıca güçleştiriyor. Kaldırımlarda motosiklet kullanmakta, sözüm ona yaya-laştırılmış alanlarda türlü çeşit araçlarla terör estirmekte herhangi bir sakınca görmüyoruz. Bunlar hem gündelik hayatımızın kalitesini düşürüyor hem de İstanbul’un kent hayatını sorgulamamıza neden oluyor; ama ne olursa olsun İstanbul’a duyduğumuz o büyük tut-

kuda herhangi bir şeyi değiştirmeye yetmiyor. Büyülü bir şehir mi bu? Biraz öyle. Ben bu şehrin sokaklarında, caddelelerinde, meydanlarında yürümeyi çok severim ve gerçek bir İstanbul bilgisinin ve bilincinin ancak şehri adımlayarak oluşabileceğini düşünürüm. Çok sevdiğimiz kitapları yeniden yeniden okumamız, keyif aldığımız filmleri tekrar tekrar açıp izlememiz gibi ben de bu şehrin daha önce defalarca gezdiğim sokaklarını bir fırsatını bulup yeniden yeniden adımlarım ve muhakkak her seferinde yeni bir kültürel, tarihsel ya da estetik hazine keşfederim. Böyledir İstanbul.

LAUREN BOOTH

Ben Artık Bir İstanbulluyum!
Müslüman olduktan bir süre sonra İstanbul'a yerleştim. Bir prodüksiyon çalışması sonucu olarak Pa-

ris ve Londra gibi Avrupa şehirleri birçok kişinin hayalini süslese de; tarihi, kültürü ve konumu ile İstanbul ile asla yarışmazlar. Ben İstanbulu, kentin kimliğini ve tarihini seviyorum. Bazen kendimi Süleymaniye Camii'nde bir batılıya Osmanlı'yı anlatırken bulmak bile benim için eşsiz.

BETÜL NURATA

İstanbul hep gitmek istediğin hep varmak istediğin şehir. İstanbul heyecan İstanbul deniz İstanbul özlem. İstanbul içinde bir şarkı, hiç bitmeyen masal. Seçeneklerinin hepsi ona çıkar Kendisinden yine kendisine gitmek istersin. Hangi şehre nasip olmuştur bu kadar çok sevmek. İstanbul'dan gidemezsin. Görünmez iplerle bağlıdır ona. Necip Fazıl, "canım da canım", "vatanım da vatanım" derken, öylesine söylemiyordu. İstanbul, hayallerimizin ve düşlerimizin şehri. Yerleşip demir attığımız, kurulduğumuz şehir. Kurduğumuz sofraya...İstanbul. Benim de doğup büyüdüğüm şehir. Ayrılmayı bir an bile düşünmediğim, kusurlarını söylemekten hicap duyduğum, kusur bulana gücendiğim, sevdiğim sevdiğim hep güzelliğini gördüğüm şehir. Ne çok özledim!..

Beni önce bağrında diyar diyar gezdirmiş, kederden kedere, neşeden neşeye salmış, en sonunda adımı Üsküdar'a yazmış Sevgili. "İşte saatlerce oturduğun bank, işte okuduğun okul, işte üzerinde duraksadığın köprü," aman! "İşte şurada kayboldun, şurada eğlendin, şurada ne çok debelendin" diye diye... En sonunda adımı

Üsküdar'a yazmış, Üsküdar'da yer açmış Sevgili... Gitmek istediğim ilk yer. Üsküdar. Nereye gidelim? Üsküdar

Başka? Üsküdar. Peki sonra?

Uzak da olsa "İstanbul" bir yer ararım içimde. Bir yer, burası İstanbul gibi diyeceğim, bir bahçe, bir taş.

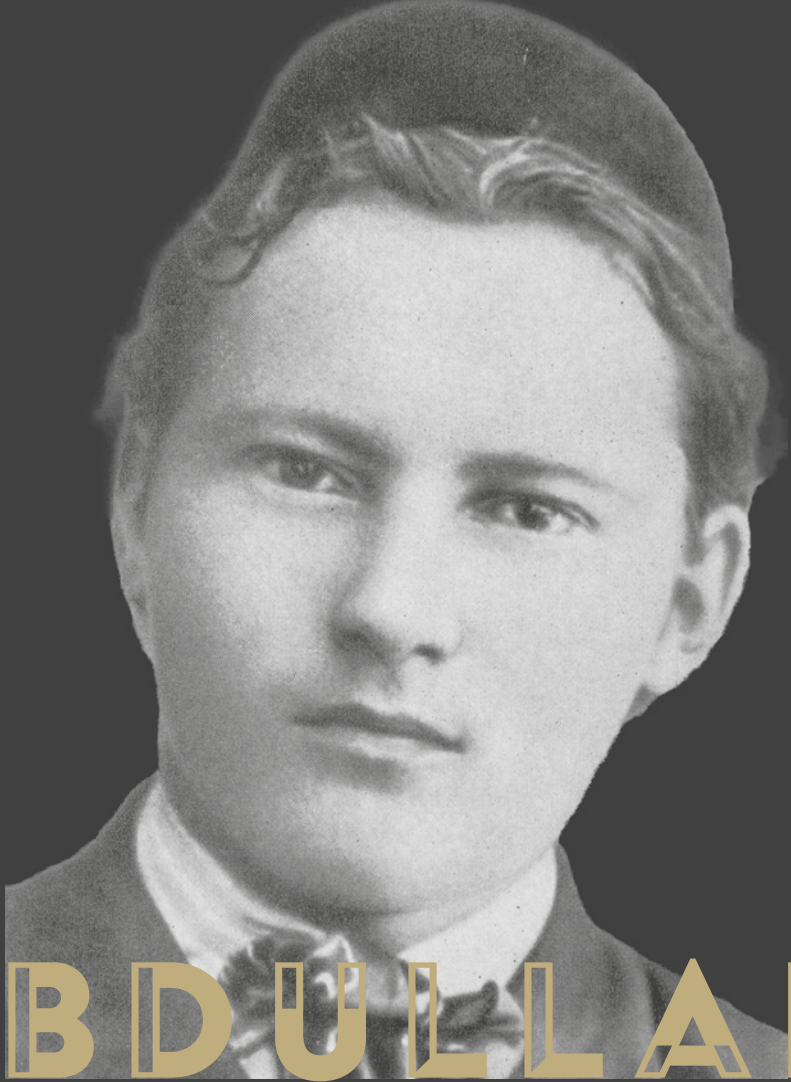
Uzak da olsa güzel bir rüya görürüm, rüyalar ne kadar gerçek:

Yürüdüm, yoruldum, nefes nefese şarkı söyleye söyleye Çınaraltı'na geldim. Masalar hincahınç dolu. Kediler dolanıyor, mır mır mır. Şu kenardaki masa. Filanca şair filanca hikayeci... İçlerinden biri adımı sesleniyor. Dönüp bakıyorum gülümseyerek, hemen geliyorum, bir saniye. Masaları kedileri dostları geride bırakıp denize karşı ikimize bir çay söylüyorum. Oturmanın oturup oturup bakmanın bahanesi olsun.

GÜLÜN GÜNÜNÜ GETİRECEK ŞAİR:

ŞARKININ EN GÜZEL YERİ

ABDULLAH
TUKAY

Kırılmış ve savrulmuş genç bir çabaydı Abdullah Tukay. Bugünden geriye bakıp eleştirebiliriz de. İnşa etmeye çalıştığı ‘Tatarlık’ fikrinin, daha sonra Ruslar tarafından ‘Türk olmamak’ vurgusu üzerinden yaygınlaştırılmasını düşünüp öfkelenebiliriz de. Ama burada tüm dünya üzerine çökerken, çocukluğundan sadece kederler biriktirmiş gencecik bir entelektüelin savrulmasını görebiliriz sadece.

1. Hikâye bugünkü Rusya’nın içinde özerk bir cumhuriyet olan ve her geçen gün Rus emperyalizmini biraz daha derinden hisseden Tataristan’da başladı. O da 26 Nisan 1886’da, yüzyıllardır Rus işgali altındaki bugünkü Tataristan’ın başkenti olan Kazan’da doğdu. 4,5 aylıkken babasını, 4,5 yaşındayken de annesini kaybetti. Dünyanın ve Sultan’ın zor yıllarında, daha da zor şartlarla geçmiş bir çocukluk yaşadı. Kazan’da bir ailenin yanına evlatlık olarak verildi. Çocukluğunun en güzel dönemini burada ‘besleme’ iken geçirdi. Buna rağmen bu da uzun sürmedi. Yine doğduğu köye, akrabalarının yanına gönderildi.

3. Her insanın hayatında onu olduğu kişi yapan büyük karşılaşmalar vardır elbette. Tukay’ın büyük karşılaşması ise 1902 yılında Mutiullah Hoca’nın oğlu Mehmet Kamil Efendi ve İstanbul’dan gelip Tukay’ın okuduğu medreseye kaydolan Abdülveli adlı talebe ile tanışmasında gizlidir. Tukay, daha sonra İstanbul’dan gelen Cedit’çi arkadaşı Abdülveli için “Dünyayı tanımak için gözümü açan kişidir” diyecektir. M. Kamil Efendi’nin evinde gerçekleşen Arapça ve Türkçe şarkıların dinlendiği, şiirlerin okunduğu dostluk meclislerinde ve özellikle İstanbul’dan gelen Abdülveli sayesinde İstanbul Türkçesini ve Osmanlı edebiyatını sevmiştir. 1905 İhtilali’nin getirdiği nispi özgürlük ortamında siyasi faaliyetlere de eğilen Tukay, 1906’da medreseden ayrılmış ve özellikle o sıralar güçlenmeye başlayan sol partilerin ve devrimci işçi örgütlerinin içinde aktif olarak rol almaya başlamıştır.

2. Küçük yaşta hem yetim hem öksüz kalmasının sonucu olarak çocukluğu, ilden ile köye köye evlatlık verildiği ailelerin yanında geçti. 1895’te halasının yanına yerleşti ve ilk eğitimini de burada aldı. Üç yıl boyunca bir Rus mektebine giden Tukay, aynı zamanda Buhara usulü eğitim veren Mutiullah Medresesi’ne de devam ederek on bir yıl boyunca Arapça, sarf, nahiv, fıkıh, tefsir ve mantık dersleri okudu. Bu zaman zarfında Türkler arasında oldukça yaygın olan tasavvuf edebiyatının ürünü olan pek çok eseri okumuş, üslup ve şiir tekniğini geliştirmiştir. İlk şiir denemelerini de medrese talebesiyken yazan Tukay, Rusya’da yayınlanan gazetelerin yanı sıra İstanbul’da yayınlanan gazeteleri de takip etmiştir.

4. Kazan’dan fazla uzak kalamamış ve 1907’de döndüğü Kazan’da iki ayrı dergi çıkarmış ve gazetelerde yazılar yazmıştır. Fikir ve edebiyat yazılarının yanı sıra yazdığı şiirler de Tukay’ın Kazan’daki şöhretini artırmıştır. Yirmi yedi yıllık kısacık hayatına külliyyat mesabesinde eserler sığdıran Tukay, tam da doğduğu ayda 15 Nisan 1913 günü yakalandığı tüberkülozdan kurtulamayarak vefat etti. Hala bir yerlerde soruluyorsa eğer, edebiyat ne işe yarar sorusunun vücut bulmuş hali olarak; bir milletin kimliğini yok olmaktan kurtarmaya, cevabının ta kendisiydi.

5. On bir yıllık medrese hayatı, aynı dönemde Rus dilinde eğitim veren bir okulda aldığı eğitim, özel hayatında yaşadığı büyük zorluklar ve 1905 ihtilalinin getirdiği ortam, sosyalist hareketin güçlenmesi, bölgesel milliyetçilik hareketlerinin geniş alanlara yayılması gibi durumlar onu derinden etkilemiş ve bu hususlar onun kullandığı dil ile vücuda getirdiği edebî eserlere doğrudan tesir etmiştir. Tüm olan bitene karşın Sultan'ın ülkesinin de yıkılmaya yüz tutması, genç şairi halkı için yepyeni yeni bir şey aramaya muhtaç etmiştir.

7. Kırılmış ve savrulmuş genç bir çabaydı Abdullah Tukay. Bugünden geriye bakıp eleştirebiliriz de. Rusların ürettiği planlara aldanmış olmasını tartışma konusu yapabiliriz de. Onun inşa etmeye çalıştığı 'Tatarlık' fikrinin, daha sonra Ruslar tarafından 'Türk olmamak' vurgusu üzerinden yaygınlaştırılmasını düşünüp öfkelenebiliriz de. Ama burada tüm dünya üzerine çökerken, çocukluğundan sadece kederler biktirmiş gençcik bir entelektüelin savrulmasını görebiliriz sadece. Ve elbette günün sonunda Tataristan'da bütünüyle Ruslaşmak'tan korunmuş bir halk ve dilden söz edebiliriz.

9. Yine de tekrar etmek gerekir ki, bugünkü Tataristan'ın günün birinde tamamen bağımsız bir ülke olmasına gidecek yolun başındaki el feneridir Abdullah Tukay. Tataristan'daki her çocuğun en az bir şiirini ezbere bildiği milli şair, erken yaşta hayata gözlerini kapatmasaydı eğer fikirleri ve yönelimleriyle hikâyesini kâmilen tamamlayabilecekti. Ama olmadı. Her şeye rağmen bu yetim çocuk, halkının kimliğini bütünüyle yok olmaktan kurtardı. Bugün de Kazan Türkleri hala onun şiirlerine tutunarak kimliklerini korumaya çalışıyorlar.

6. Çok kısa bir ömür sürmesine rağmen ardında zengin bir edebî miras bırakan Abdullah Tukay, şiirlerinin yanı sıra siyasi makale ve fıkralar da kaleme almış, değişik gazete ve dergilerde müstear isimlerle de yazılar yazmıştır. Anne ve babasının erken ölümü, Tatarların millî menfaatleri, yaşadığı zamanın zorlukları, kendi acı yazgısı gibi hususlar da yazı ve şiirlerine tesir etmiştir. Halk şiirinden, mitolojisinden ve atasözlerinden yararlanan Tukay, şiirlerini millî kaynaklarla beslemekle yetinmemiş; insan ruhunu derinlemesine ele alabilmek için dünya edebiyatının önemli ustalarından da istifade etmiştir.

8. Kazan Türkleri'ne ısrarla "Sultan'ın ülkesine gidin" diyenlere karşı çıkarak Kitmibéz (Gitmiyoruz) diyerek haykırmıştır. Buradan ve bugünden okumamak gerekiyor Tukay'ı ve çabasını. Hatta büyük fikir adamı İsmail Gaspıralı'nın durduğu yerden bile. "Batı medeniyetini ve Batılılaşmayı 1552'den beri ülkelerindeki işgalci Ruslar vasıtası ile tanıyan Tatarlar için hayli zor bir süreçtir geçen yıllar. Sultan'ın ülkesi İstanbul bile devrilirken yapabileceği çok da bir şey yoktu doğrusu.

KANON

RUMİ*

Süfyân-ı Sevri derler bir şeyh vardı. Onun yanında ölüm sözü edilince; öyle ağlardı ki, birkaç gün kendisinden kimseye hayır olmaz, öylece baygın yatarı. Birisi, kendisinden bir şey sorsa: “— Bilmem”, derdi. Çünkü ölüm sözü edilince bütün bu olacakları hatırlar, öldükten sonra başına gelecekleri düşünür ve o yüzden kendinden geçerdi.

İşte, ölümü böyle anmak gerektir ki, nefs-i emmâre islah olabilsin ve emmâreliğini terk eylesin. Ölüler derler ki:

— Yazık, yazık bizlere ki, dünyaya dönmeye, iki rekât namaz kılmaya, bir kere Lâ ilâhe illallah veya bir kere Sübhânallah demeye destur bulamayız. Diriler ise, ömürlerini gafletle geçirirler ve eninde sonunda kabre varacaklarını ve pişman olacaklarını düşünmez, boş yere geçen ömürleri için ah edip hasrete düşmezler.

Şimdi ey aziz:

Ömrünü zayı eyleme. Bu ömür denilen şey, büyük bir sermayedir.

O sermayeyi, cehd ile bir hayırlı mala vermeli ve o mal ile itibar bulmalı ve mukarreblerden olmalıdır. Zira bu gibi amellerin nuru, kişiden asla ayrılmaz. Ebediyete kadar beraber bulunur.

Cennete lâıyık olan amel, sahibini Hazreti Hakk’a götürür. Cehenneme lâıyık olan amel sahibini cehenneme götürür. Meselâ; kibirli, cimri, kıskanç veya şehvete düşkün, hevâ ve hevesine zebun olan yani nefs-i emmârenin bu çirkin ve kötü huyları ile huylanmış kişilerin yerleri cehennemdir. Zira nefs-i emmârenin yedi sıfatını, Hak teâlâ yedi cehennemden almış ve nefs-i emmâreye vermiştir. İşte, bunun tafsilâtını aşağıda bildireceğiz. Resûl-ü ekrem sallallahu teâlâ aleyhi ve sellem efendimiz:

— “Bir kişi, yüz yıl oruç tutsa ve geceleri sabahlara kadar namaz kılsa, onda bu çirkin huylar varsa yeri cehennemdir.” buyurur.

Ey gafil!

Öyle bir gün geliyor ki, o gün bu güzel huylar, bu güzel sıfatlar ve bu güzel ameller sana çok lâzım olacaktır. Şimdi, senin onlara rağbetin yok, kadrini ve kıymetlerini de bilmiyorsun ama yarın halini görürsün.

Burada, hor görüp miskin olanları horlama! Yarın, onlar aziz olup sultan olurlar. Miskin olmalarının ve salih ameller işlemelerinin mükâfatını görürler. Burada aziz olup sultan sanılanları ise, yarın orada hor ve zelil olarak görürsün.

*Eşrefoğlu Rumi, Müzekki'n-Nüfus

ACIYA HAMAL

ALİ EMRE

İşte yine ocak ayı geldi baba. Kış, kuzgunlarını yeryüzüne saldı. Günün aksak eteği uzamaya başladı. Zamanın çabucak geçmesini istiyor çocuklar. "Kar yağsın biraz!" diyorlar, sabahları camlara seğirterek; "Unuttuk yerin beyaz eldivenini, tombullaşan sokakları, çitleri aşır ejderha gibi odalara saldıran soğuğu!"

Masal dinleyen de yok anlatan da. Evimize henüz kestane girmemiş. Yaptığın kızakları, çürümesinler diye odunluğa inip yağlamış, onarmış anam. Yıldızlı, çitalı uçurtmayı muhacir komşusunun oğluna vermiş. Sevindi, diyor telefonda bana. Sesindeki titremeyi gizlemek için öksürüyor yalancıkta. Yanıma gel diyorum; İstanbul'da, bizde kal biraz. Ocağı kim tütürecek diyor hemen. Akan çatının altına kovaları kim yetiştirecek, çiçekleri kim sulayacak, emektar radyodan ajansı kim dinleyecek, turşuyu tarhanayı kim dağıtacak, börtü böceği kim doyuracak?

Günün odalarına yalnızlık ve hatıra heykelleri yürüyor sanıyorum birden. Gözüm daha çok seğiriyor artık. Sol elim ağırdan alıyor iyice. Ocak ayı geldi baba. Yaşım elli beşi geçti.

Sabahlara kadar kitap okuyorum bazen. Uyku, benimle arasını her gün biraz daha açıyor. Acıya hamal kalbim ara sıra teklese de aklım hep tetikte. Sessizce odalarına girip çocukları izliyorum uyurken. Bana artık tepemden baksalar da taze ve küçük bir fidan gibi görüyorum hâlâ onları.

Ben geçmişin hesabını vermeye çalışırken onlar, o çocuklar çoğalıyorlar birden. Sayfalardan çıkıp geliyorlar. Sokaklardan, mezralardan, barakalardan, kamplardan. Çadılarını su basıyor. Evlerine bombalar yağıyor. Bindikleri derme çatma botlardan taşıyorlar. Satılıyorlar. Kaçırılıyorlar. İtilip kakılıyorlar. Salıncaklardan düşüyorlar; beşiklerden, kucaklardan, minarelerden. Arabaların önüne atıyorlar kendilerini. Kıyıya vuruyorlar. Beş yaşındaki bir kız çocuğuna "Adın ne?" diyor muhabir. "Adım... Adım... Adımı hatırlamıyorum." diyor o kız baba. Başını eğiyor, gözleri yaşıyor. Öyle mahzun bakıyor ki insana, dünyanın bütün dağları üzerimize devriliyor sanki. Dünyayı kapatıp geçecek bir gürz arıyor işte o zaman insan, kelimeleri ateşten bir azap yapışır kalıyor girtlağımıza: "Yüzü hiç gülmeyenler aşkına, yak bu dünyayı ya Rabbi!".

Ocak yine geldi işte baba. Göğün entarisi değişti. Karıncalar kayboldu. Ağaçların çoğu kendini bıraktı.

Merhametin avucu çok zor doluyor sanırım artık, fakat çok çabuk boşalıyor. Kış gelince yaraların üstü biraz daha açılıyor elbette. Senin öpüp alnına koyduğun ekmeği, şimdi telefonla ayaklarına çağırıyor yeniyetmeler. Depremde titreyip duran beldeleri, Gazze'deki soykırımı, Halep'in acısını, İdlip'in çamurdan sokaklarını, Kudüs'ün sızlayan yerlerini, Yemen'in açlıktan ölen yetimlerini, Doğu Türkistan'ın kilit vurulmuş dudaklarını, Arakan'ın kanatları kırılan göçmen kuşlarını nerden bilsinler?

MERHAMETİN AVUCU ÇOK ZOR DOLUYOR SANIRIM ARTIK, FAKAT ÇOK ÇABUK BOŞALYOR.

Biz iyiliğin ve direncin, şevkin ve güzel işlerin o çalışkan arılarını besliyoruz yine de. Gözlerimiz, yanaklarımız, sakalımız hep nemli olsa da ıslatmamaya çalışıyoruz iyiliğin, cehdin, izzetin namlularını. Hem ülkeyi hem de yeryüzünü merhamet salıncaklarıyla dolduran kardeşlerimiz de az değil çok şükür. Sesimiz biraz çopurlaşırsa da avamız hâlâ yanık, hâlâ gür.

“Vicdan istirahati”ni aklına getirmeyen coşkulu kadınlarla, fedakâr adamlarla dolduruyoruz günün heybesini.

Bir bakış kalsın istiyoruz, içli bir yekinme, bir şarkı, bir kardeşlik fidanı. Umudun küheylanı ölümü düşünürken bile yeri eşiyor toynaklarıyla evimizin önünde.

Bir gün biz de geleceğiz baba. İyiliğin ocağını tütürerek geleceğiz inşallah. Göğün çatısından ağan suya avuçlarımızı tutarak bekleyeceğiz münâdiyi. Çiçeklerimize son bir kez göz gezdireceğiz. Muhacir komşumuzun çocuğuna gülümseyeceğiz. Günün odalarına upuzun bir fatiha yürüyecek belki. Acıya hamal bir yürekle geleceğiz baba.

Avucumuzda kor bir ateşle.

5n 1k

Mahmut Derviş

Araştırmacı ve yazar Peren Birsaygılı Mut'a Filistinli Şair Mahmut Derviş hakkında 5N1K sorularını yönelttik.

Kimdir?

Mahmut Derviş, Nekbe ile vatanı Filistin'den sürgün edildiğinde henüz 7 yaşında, yazdığı bir şiir yüzünden ilk kez gözaltına alındığında ise 12 yaşında. Daha çocuk yani. Tüm hayatını ve şairliğini, bu çocukluk anıları üzerinden inşa ediyor. Sürgünde yaşamak da kaderi oluyor bir bakıma. Vefatından kısa bir süre önce Filistin'e dönüyor ama öncesinde Moskova, Kahire, Paris, Beyrut, Amman gibi birçok farklı şehirde yaşıyor. Mahmut Derviş'in şiirleri çok katmanlıdır, Filistin'de yaşayan tüm trajik dönüşümlerin başlıca şahidi olmasının yanısıra vatanının güzelliklerini ve aşk, özlem ya da anne sevgisi gibi duyguları da anlatır bize.

Mahmud Derviş'in Filistin'de kendinden sonra gelen nesiller içerisinde etkilemediği tek bir şair bile yoktur.

Ne Yazdı?

Mahmud Derviş'in bütün eserleri "en bilinen" eseridir. Tek bir şiir söylemek mümkün değil. "Kaydet, Ben Arabım" çok meşhurdur evet ancak örneğin "Unuttum, seni unutayım diye", "Bu dünyada hayatta kalmayı hak eden şeyler var", "Ahmed Zaatar". Onun kitaplarındaki bütün şiirler başyapıt niteliğinde değerlendirilir ve her birinin ayrı ayrı etkisi büyük olmuştur. Mahmud Derviş, şiir dinletilerini futbol stadyumunda yapardı zaten. Sadece Arap dünyasında değil dünya edebiyatında da müstesna bir yeri vardır. Dünyada eserleri en çok dile çevrilen Filistinli ve Arap şairdir. Şiirleri 20 dile çevrilmiştir.

Neden Önemli?

Mahmud Derviş, herkese edebiyatın gücünü göstermiştir. İşgalin acımasızlığını ve Filistin halkının yaşadığı dramı gözler önüne sermiştir. Bir yandan da bıkip usanmadan vatanının güzelliklerini tasvir etmiştir. Mahmud Derviş, Filistin'dir. Ancak o, Filistin'in sadece acılarla dolu bir temsili değil güzelliklerinin ve ruhunun da mükemmel bir tasviridir.

Ne Zaman Yaşamıştır?

Mahmud Derviş 1941 yılında doğdu, 2008 senesinde de vefat etti. Çok erken dönemlerden itibaren şiirleri yayınlanmaya başlamıştı. İlk şiirlerini ailesi ile birlikte yaşadığı Beyrut'taki mülteci kampında yazmaya başladı. Daha sonra da 17-18 yaşından itibaren Filistin direniş hareketinin önemli dergi ve gazetelerinde editörlük yaptı. 19 yaşındayken ilk şiir kitabını çıkardı; "Asafir Bila Ecnaha" yani "Kanatsız Kuşlar".

Ve 22 yaşına yeni bastığında, "Evrak ez-Zeytun" yani "Zeytin Yaprakları" adındaki ikinci şiir kitabını yayınladı. Filistin davasını bütün dünyaya duyuran "Kaydet, Ben Arabım" şiiri de bu kitaptaydı.

Nasıl Etkiledi?

Mahmud Derviş'in bir sözü var. Şöyle söyler; "Şiir ve edebiyatımızın bir hiçten ortaya çıktığını düşünen varsa eğer bizler, bizden önce adım atan neslin evlatlarıyız. Ebu Selma, İbrahim Tukan ve Abdülrahim Mahmud'un şiirinin bir uzantısı olmaktan başka bir şey hissetmedik."

Mahmud Derviş kendinden önce gelen köklü Arap şiir geleneğinin ve Filistin'in Nekbe öncesi büyük şairlerinin izinden gelir. Şiiri, İngiliz mandası ve Siyonist işgale karşı gelen devrimci atalarının şiirinin bir uzantısıdır zira savaşı da onların savaşının bir uzantısıdır. Aynı silaha yani cesur kelimelere sahiptir.

Kimleri etkilemiştir diye soracak olursak, Mahmud Derviş'in Filistin'de kendinden sonra gelen nesiller içerisinde etkilemediği tek bir şair bile yoktur.

GÜNDELİK HAYATTA SAVUNMA SANAYİİNİN TEKNOLOJİK İZLERİ

AHMET MELİH KARAUĞUZ

Savunma sanayiinin gündelik hayata etkisi, sadece ürün ve teknolojilerle sınırlı değildir. Bu etki, aynı zamanda güvenlik, iletişim ve hatta tıbbi uygulamalar gibi çeşitli alanlarda kendini göstermektedir.

Savunma sanayiinin gündelik hayatta bıraktığı teknolojik izler, modern yaşamın vazgeçilmez bir parçası haline gelmiştir. Bugün Türkiye'nin yükselişinin de en önemli sebeplerinin başında gelen savunma sanayii alanındaki gelişmeler, bugün yaşadığımız dünyanın kurulmasında önemli bir etkiye sebep olmuştur. Savunma sanayi alanındaki gelişmeleri doğru takip etmek ve yönlendirmek, ülkeleri sadece askeri alanda değil aynı zamanda teknoloji alanında da güçlü bir konuma yükseltmekte ve dünyanın kaderine ortak olma şansı kazandırmaktadır. Hal böyle olunca savunma sanayini sadece askeri gelişim olarak görmemek ve gündelik hayatı etkileyen olayların kırılma noktasındaki mihenk taşı olarak ele almak önem kazanır.

Savunma Sanayinden Gündelik Hayata Sızan Teknolojiler

Bugün dünya genelinde 3 milyarın üzerinde akıllı telefon ve sayısız araç navigasyon sistemi tarafından kullanılıyor.

İnternet, askeri teknolojinin sivil dünyaya en büyük katkılarında biridir. 1960'ların sonlarında ABD Savunma Bakanlığı'nın bir parçası olan DARPA tarafından geliştirilen ARPANET, nükleer saldırılara karşı dayanıklı bir iletişim ağı oluşturma amacı taşıyordu. Bu projenin temelleri, bugün dünya çapında 4.9 milyar insanın kullandığı internetin altyapısını oluşturdu. İnternetin evrimi, insanlığın iletişim şeklini kökten değiştirdi ve eğitimden sağlığa, ticaretten sosyal ilişkilere kadar her alanda devrim yarattı.

GPS (Global Konumlandırma Sistemi) teknolojisi de benzer bir geçmişe sahiptir. 1973 yılında ABD Savunma Bakanlığı tarafından askeri amaçlarla geliştirilen GPS, bugün dünya genelinde 3 milyarın üzerinde akıllı telefon ve sayısız araç navigasyon sistemi tarafından kullanılıyor. Bu teknoloji, konumlandırma ve navigasyonun yanı sıra, tarım, jeoloji ve hatta kişisel fitness takibi gibi birçok alanda hayatımızı kolaylaştırıyor.

İnsansız Hava Araçları (İHA), başlangıçta askeri gözetleme ve saldırı amaçları için kullanılırken, zamanla sivil sektörde de yaygınlaştı. Ticari dronelar, bugün film yapımından tarımsal izlemeye, kargo teslimatından acil yardım operasyonlarına kadar geniş bir yelpazede kullanılıyor. İHA teknolojisi, hızlı bir şekilde gelişerek daha verimli ve erişilebilir hale geldi.

Bugün dünya genelinde 3 milyarın üzerinde akıllı telefon ve sayısız araç navigasyon sistemi tarafından kullanılıyor.

Bilgisayar teknolojilerindeki ilerlemeler de büyük ölçüde askeri araştırmaların bir ürünüdür. Özellikle yarı iletken ve mikroçip teknolojilerindeki gelişmeler, modern bilgisayarların ve akıllı telefonların temelini oluşturur. Bu cihazlar, günlük yaşantımızın ayrılmaz bir parçası haline gelmiş olup, iş, eğitim, sağlık ve eğlence alanlarında devrim yaratmıştır.

Ayrıca, yapay zekâ ve makine öğrenimi teknolojileri de savunma sanayiinden önemli ölçüde etkilenmiştir. Bu teknolojiler, başlangıçta askeri istihbarat ve analiz amaçları için geliştirilirken, şimdi sağlık teşhisinden müşteri hizmetlerine, finansal analizlerden akıllı ev otomasyonlarına kadar geniş bir alanda kullanılıyor.

Son olarak, malzeme bilimindeki ilerlemeler de askeri araştırmalardan doğmuştur. Süper alaşımlar, kompozit malzemeler ve nanoteknoloji ürünleri, başta askeri donanımlar için geliştirilmiş olsa da şimdi otomotiv, havacılık, tıp ve inşaat gibi birçok sivil endüstride kullanılıyor. Bu malzemelerin gelişimi, ürünlerin daha hafif, daha dayanıklı ve daha verimli olmasını sağlayarak günlük yaşamımızın kalitesini artırmıştır.

Bu örnekler, savunma sanayiinin gelişmelerinin nasıl sivil teknolojilere dönüştüğünü ve günlük yaşamımızı nasıl etkilediğini göstermektedir. Askeri araştırmaların yol açtığı bu teknolojik devrimler, günümüz dünyasını şekillendirmeye devam ediyor ve gelecekte de etkisini sürdürecektir. Bu süreç, insanlık tarihinin en önemli dönüşüm noktalarından biri olarak kabul edilebilir ve bu gelişmelerin getirdiği yenilikler, günlük hayatımızı daha da iyileştirmeye devam edecektir.

Savunma Sanayisinde Yaşanan Gelişmeler İnsan Hayatını Etkiler mi?

Askeri teknolojinin sivil uygulamalara transferi, hükümetler ve özel sektör arasında sürekli bir işbirliği gerektirir.

Savunma sanayiinin gündelik hayata etkisi, sadece ürün ve teknolojilerle sınırlı değildir. Bu etki, aynı zamanda güvenlik, iletişim ve hatta tıbbi uygulamalar gibi çeşitli alanlarda kendini göstermektedir. Örneğin, siber güvenlik teknolojilerinin çoğu, ilk olarak askeri ve istihbarat amaçları için geliştirilmiştir. Bu teknolojiler, şu anda işletmelerin

ve bireylerin verilerini korumak için kullanılmaktadır. Ayrıca, biyometrik tanımlama sistemleri, ilk olarak askeri güvenlik için tasarlanmışken, şimdi havaalanlarından akıllı telefonlara kadar her yerde kullanılmaktadır.

Askeri teknolojinin sivil uygulamalara transferi, hükümetler ve özel sektör arasında sürekli bir işbirliği gerektirir. Bu işbirliği, teknolojinin ticarileştirilmesi ve genel halkın erişimine sunulması süreçlerini içerir. Bu süreçler hem ekonomik büyümeyi teşvik eder hem de yeni iş alanları yaratır. Örneğin, GPS teknolojisi sivil kullanıma sunulduğunda, navigasyon sistemleri, konum tabanlı hizmetler ve hatta kişisel fitness cihazları gibi yeni ürün ve hizmetlerin ortaya çıkmasına yol açtı.

Savunma sanayiinden sivil transfer edilen bir diğer önemli alan tıbbi teknolojidir. Askeri sahada yaralıları tedavi etmek için geliştirilen birçok teknoloji, daha sonra sivil tıbbi uygulamalarda kullanılmıştır. Örneğin, askeri tıpta kullanılan bazı yara kapama teknikleri ve malzemeleri, şimdi acil servislerde ve cerrahide yaygın olarak kullanılmaktadır. Ayrıca, telesağlık ve uzaktan izleme sistemleri, öncelikle askeri personelin sağlık durumunu izlemek için geliştirilmişken, şimdi kronik hastalıkları olan hastaların evde izlenmesinde kullanılmaktadır.

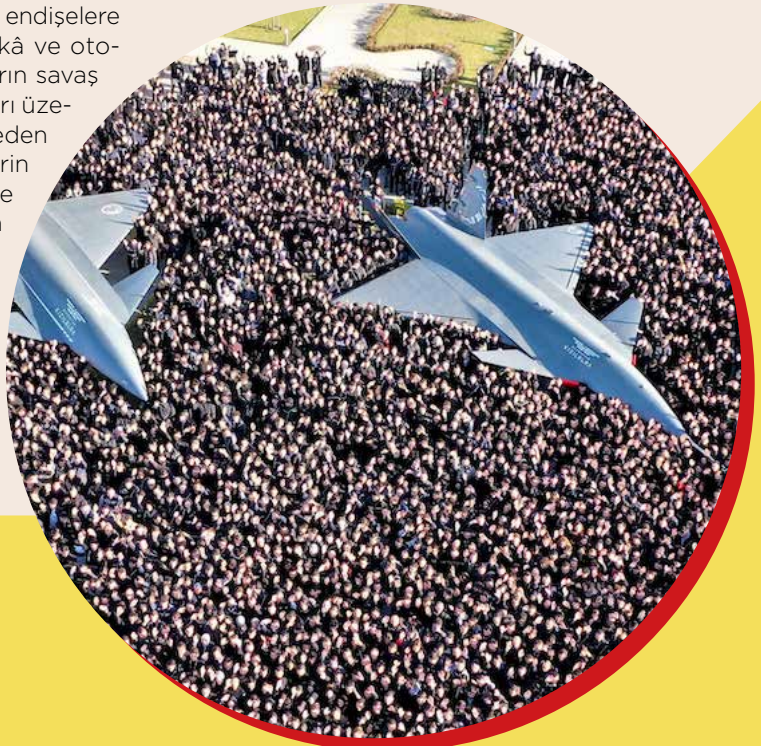
Bununla birlikte, savunma sanayiinin teknolojik gelişmeleri, etik ve yasal soruları da beraberinde getirmektedir. Örneğin, insansız hava araçlarının sivil kullanımı, gizlilik ve güvenlik konularında endişelere yol açmıştır. Benzer şekilde, yapay zekâ ve otomasyonun askeri uygulamaları, robotların savaş alanında kullanımı ve bunun insan hakları üzerindeki etkileri hakkında tartışmalara neden olmuştur. Bu nedenle, askeri teknolojilerin sivil alana transferi, dikkatli bir şekilde yönetilmesi ve düzenlenmesi gereken bir süreçtir.

Gündelik Hayatı Belirleyici Bir Güç Olarak Savunma Sanayii

Savunma sanayii ve sivil teknoloji arasındaki etkileşim, sadece ürün ve hizmetlerin gelişimiyle sınırlı değildir; bu etkileşim aynı zamanda bilgi ve beceri transferini de içerir. Askeri teknolojideki araştırmalar, mühendislikten malzeme bilimine, yazılım geliştirmeden yapay zekaya kadar geniş bir yelpazede bilgi birikimine katkıda bulunur. Bu bilgi birikimi, sivil sektördeki inovasyon ve araştırma faaliyetlerini besler ve hızlandırır.

Örneğin, havacılık ve uzay sanayii, askeri teknolojiye önemli ölçüde etkilenmiştir. Uydu teknolojisi, ilk olarak askeri keşif ve haberleşme için geliştirilmişken, bugün hava durumu tahmini, GPS navigasyonu, küresel haberleşme ve hatta uzay keşfi gibi sivil uygulamalarda kullanılmaktadır. Uydular, modern yaşamın pek çok yönünü destekleyen kritik altyapıların bir parçasıdır.

Ayrıca, savunma sanayiindeki araştırma ve geliştirme faaliyetleri, ileri düzey malzeme bilimine büyük katkılarda bulunmuştur. Örneğin, askeri araçların zırhları için geliştirilen kompozit malzemeler, bugün otomotiv ve havacılık endüstrilerinde hafiflik ve dayanıklılık sağlamak için kullanılmaktadır. Bu malzemeler, enerji verimliliğini artırırken, güvenlik standartlarını da yükseltmektedir.

Savunma sanayiinin etkisi, aynı zamanda acil durum ve afet yönetiminde de görülmektedir. Askeri teknolojiler, doğal afetler ve acil durumlarda insanların kurtarılması, yardım malzemelerinin dağıtılması ve iletişimin sağlanması gibi kritik görevlerde kullanılmaktadır. Örneğin, afet bölgesindeki hasarın hızlı bir şekilde değerlendirilmesinde ve kurtarma operasyonlarının planlanmasında insansız hava araçları ve uydu görüntüleri etkili araçlar olarak kullanılmaktadır.

Eğitim ve eğitim teknolojilerinde de askeri teknolojilerin etkisi görülebilir. Askeri simülasyon ve eğitim programları, karmaşık görevler ve operasyonlar için gerçekçi ve etkili eğitim ortamları sağlar. Bu teknolojiler, sivil eğitim sektöründe de kullanılarak, öğrencilere daha etkileşimli ve deneyimsel öğrenme fırsatları sunmaktadır.

Son olarak, savunma sanayiinin etkileri, sürdürülebilirlik ve çevre koruma alanlarında da kendini göstermektedir. Askeri araştırmalar, enerji verimliliği ve yenilenebilir enerji kaynaklarının geliştirilmesine katkı sağlamıştır. Örneğin, askeri tesislerde kullanılan güneş enerjisi panelleri ve diğer yenilenebilir enerji teknolojileri, sivil alanda da benzer uygulamalara ilham kaynağı olmuştur.

Bu geniş spektrumda, savunma sanayiinin teknolojik gelişmelere olan katkısı, sadece askeri ihtiyaçları karşılamakla kalmayıp, aynı zamanda sivil hayatın her alanında yenilikler ve iyileştirmeler sağlamaktadır. Bu etkileşim, gelecekte de devam edecektir ve hem askeri hem de sivil alandaki teknolojik ilerlemelerin birbirlerini nasıl beslediğini ve desteklediğini göstermektedir. Askeri teknolojilerin sivil uygulamalara dönüşümü, toplumun her kesimini etkileyen bir süreçtir ve bu süreç, insan yaşamını daha iyi bir hale getirmek için önemli fırsatlar sunmaktadır.

Askeri teknolojinin sivil uygulamalara transferi, hükümetler ve özel sektör arasında sürekli bir işbirliği gerektirir.

Leonard Cohen

Hallelujah

Leonard Cohen'in timeless eseri "*Hallelujah*" derin ve anlam dolu sözleriyle bir hüznün ve umut şarkısıdır. Şarkının en güzel yeri, Cohen'in kırılğan vokalleri ile nakarat bölümünde ortaya çıkar. Her "*Hallelujah*" tekrarında, müziğin mistik atmosferi dinleyicinin iç dünyasında bir dizi duygusal titreşim yaratır. Cohen'in kelime seçimleri ve vokal ifadesi, dinleyiciyi adeta bir meditasyon hali içine sokar, derin düşüncelere dalmaya davet eder.

Queen

Bohemian Rhapsody

Queen'in eşsiz eseri "*Bohemian Rhapsody*" müziği bir sanat formu olarak yeni zirvelere taşıyan çığır açan bir şarkıdır. Şarkının en etkileyici yeri kompleks yapıdaki orta bölümdür. Burada, Freddie Mercury'nin dramatik vokalleri, farklı müzik türlerinin kusursuz bir birleşimiyle birlikte dinleyiciye adeta bir müzikal masalın içinde yolculuk etme deneyimi yaşatır. Her geçiş, müziğin duygu yelpazesini genişletir ve dinleyiciyi beklenmedik bir yolculuğa çıkarır.

Nirvana

Smells Like Teen Spirit

Nirvana'nın asi çıkışı "*Smells Like Teen Spirit*" grunge müziğinin simgesi olmuş bir başyapıttır. Şarkının en etkileyici yeri, enerjik ve isyankâr nakarat bölümüdür. Kurt Cobain'in bozuk gitar akorları ve çığlık gibi yükselen vokalleri, gençlik isyanının ve özgürlük arayışının bir manifestosunu sunar. Bu bölümde müzik, dinleyiciyi 90'ların alternatif kültürünün içine çeker, adeta bir konser atmosferini evin içine taşır.

Andrea Bocelli

Con Te Partirò

Andrea Bocelli'nin eşsiz tenoru ile büyüleyici bir dünya sunan "*Con Te Partirò*" müziğin gücünü en yüksek seviyede hissettiren bir eserdir. Şarkının en etkileyici yeri, Bocelli'nin solo vokalleriyle çarpıcı bir şekilde parlayan ara bölümüdür. Melodik zenginlik ve Bocelli'nin hisli ifadesi, dinleyicileri adeta bir aşk hikayesinin içine çeker ve müziğin duygusal potansiyelini zirveye taşır.

Eagles

Hotel California

Eagles'ın klasikleşmiş eseri "*Hotel California*" mistik ve gizemli atmosferiyle dinleyiciyi büyüleyen bir şarkıdır. Şarkının en güzel yeri, gitar solosuyla zenginleşen final bölümüdür. Bu kısımda müzik, dinleyiciyi kaliforniyalı bir otelin içinde dolaşan bir gezgin gibi hissettirir. Gitar riffleri, duygusal bir yük taşır ve müziğin anlamını derinleştirir, adeta bir müzikal manzara resmi çizer.

İKİNCİ KAT'tan
ŞARKILAR

İKİNCİ Kat

**“Şiir, bir
savaş uçağı
düşüremez
ama pilotun
kafasını
karıştırabilir.”**

Mahmut Derviş

**"DEHA, İMKÂNSIZ
ZANNEDİLİNDE MÜMKÜNÜ
GÖREBİLMEKTİR;
GEMİLERİN KARADA DA
YÜRÜYEBİLECEĞİNİ SEZMEK,
MEHMETLERDEN
BİRİNİ FATİH YAPAR."**

İKİNCİ
Kat